

**METODOLOGIA DE INTERVENȚIE MULTIDISCIPLINARĂ ȘI
INTERINSTITUȚIONALĂ
A COPIILOR EXPLOATAȚI ȘI LA RISC DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ, A
COPIILOR VICTIME ALE TRAFICULUI DE PERSOANE ȘI A COPIILOR
ROMÂNI MIGRANȚI VICTIME ALE ALTOR FORME DE VIOLENȚĂ PE
TERITORIUL ALTOR STATE**

**I. CADRUL GENERAL PRIVIND EXPLOATAREA COPILULUI PRIN MUNCĂ,
TRAFICUL DE COPII ȘI COPIII ROMÂNI MIGRANȚI VICTIME ALE ALTOR
FORME DE VIOLENȚĂ PE TERITORIUL ALTOR STATE**

I.1 Cadrul conceptual

A. Exploatarea copiilor prin muncă

În acord cu prevederile Convențiilor Organizației Internaționale a Muncii (ILO) nr.138/1973 și nr.182/1999, exploatarea copiilor prin muncă acoperă următoarele situații:

- 1) Vârsta copilului este sub vârsta minimă legală pentru angajare în muncă sau munca îl împiedică să frecventeze școala în mod regulat sau afectează capacitatea copilului de a învăța (Convenția ILO nr.138);
- 2) Copilul este implicat în munci intolerabile (munca forțată, traficul, prostituția, pornografia, activități ilicite), care sunt cele mai grave și trebuie eliminate de urgență (art.3 lit.a, b și c din Convenția ILO nr.182);
- 3) Copilul este implicat în munci periculoase care, prin condițiile în care se desfășoară, precum și prin durata muncii, sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității sau moralității copilului (art.3 din Convenția nr.138 și art.3 alin.d din Convenția nr.182).

Retragerea copilului din situația de exploatare prin muncă semnifică întrunirea concomitentă a următoarelor criterii:

- copilul nu mai este implicat în munci intolerabile ori, în cazul muncilor periculoase, pericolul a fost eliminat ca urmare a unei intervenții specializate (de ex. îmbunătățirea condițiilor de muncă și respectarea prevederilor legale referitoare la durata muncii) și
- riscul de recidivă este apreciat ca minim (utilizând matricea riscurilor).

Prevenirea implicării copiilor în situații de exploatare prin muncă semnifică prevalența factorilor de protecție versus factorii de risc, iar riscul este scăzut conform matricei riscurilor.

În ambele cazuri, numai specialiștii implicați în monitorizarea cazurilor decid care este momentul în care copilul a fost retras/ prevenit:

- în cazul retragerii: specialiștii din Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC)/ manageri de caz;
- în cazul prevenirii: specialiștii din Serviciile Publice de Asistență Socială sau persoanele cu atribuții de asistență socială/ specialiștii din DGASPC de la nivelul sectoarelor Municipiului București.

B. Traficul de copii și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state

Traficul de copii corespunde definiției traficului de minori din Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (art.13 pct.1). Din punct de vedere operațional, traficul de copii poate fi definit ca trafic intern atunci când infracțiunea se realizează pe teritoriul național și trafic transfrontalier atunci când infracțiunea se realizează în afara granițelor țării (fie copilul este traficat din țară în străinătate prin acțiuni infracționale deliberate, fie copilul ajunge în mod legal în străinătate și este traficat pe teritoriul altor state).

Definiția victimei traficului de copii este inclusă în definiția victimei traficului de persoane din cadrul Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane aprobat prin Ordinul Ministerului Internelor și Reformei Administrative nr.335/2007 (ordin comun).

Traficul de copii are întotdeauna ca scop exploatarea, principalele forme ale exploatării fiind: exploatarea sexuală, exploatarea prin muncă, exploatarea pentru comiterea de infracțiuni (de ex. furt, tâlhării), adopția ilegală și prelevarea de organe și țesuturi.

Migrația internațională, care include atât fenomenul imigrației, cât și pe cel al emigrației, poate fi legală sau ilegală. Legat de copiii români migranți pe teritoriul altui stat, există trei aspecte care trebuie avute în vedere:

- Emigrația - actul sau fenomenul părăsirii țării sau regiunii natale de către un individ sau grup de indivizi pentru a se stabili în alta; în cazul copiilor, ieșirea din țară se poate face numai dacă sunt însoțiți și respectând anumite proceduri (Legea nr.248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate). Emigrarea poate avea diferite motive, unele politice, altele economice sau chiar personale (cazul căsătoriei).
- Returnarea - procesul de întoarcere a migranților în țara de origine, situație care este valabilă în cazul copiilor însoțiți. Returnarea poate fi benevolă, când persoanele se întorc din proprie inițiativă, sau forțată când migrantul este obligat de autoritățile țării de destinație să se întoarcă.
- Repatrierea – procesul de reîntoarcere a copiilor neînsoțiți în România; definiția copiilor neînsoțiți și procedurile de repatriere sunt prevăzute de HG nr.1443/2004.

Copiii români aflați pe teritoriul altor state, însoțiți sau neînsoțiți, pot fi victime ale oricăror forme de violență, implicând sau nu fenomenul traficului de copii. Statul român poate primi informații cu privire la măsurile de protecție luate de către autoritățile străine pentru acești copii victime și/sau solicitări de întoarcere a acestor copii în țară, care se realizează, așa cum s-a menționat anterior, prin repatriere a copiilor neînsoțiți sau returnare a copiilor însoțiți de familie/ reprezentant sau însoțitor legal.

I.1.1 Cauzele și consecințele exploatării copiilor prin muncă, exploatării sexuale și/sau a traficului de copii:

Nu există o cauză specifică, ci o combinație de riscuri și un moment declanșator care conduce la exploatarea copilului prin muncă.

Tabelul nr.1 - Factorii de risc și factorii de protecție pentru copiii victime ale exploatării prin muncă, exploatării sexuale și/sau traficului de copii

	Factori de risc	Factori de protecție
Copil	Abandon școlar,	Performanțe școlare bune
	Frecvență școlară scăzută	Frecvență școlară bună
	Repetent	
	Neșcolarizat	
	Fuga de acasă	Atașament securizant
	Consum de droguri/ alcool	Abilități privind siguranța personală
	Subestimarea riscurilor	Abilități de a face față presiunii grupului
	Dizabilități/ boli cronice	Stare bună a sănătății

	Grup de prieteni cu preocupări antisociale	Abilități de recunoaștere și evaluare a situațiilor de risc
	Tulburări de comportament	Abilități emoționale
	Implicare în activități ilicite	Abilități de rezolvare de probleme și luare de decizii
	Victimizare actuală/ anterioară	Lipsa istoricului de abuz asupra copilului
	Locuiește pe stradă	Abilități sociale
	Provine din servicii rezidențiale	Abilități de reziliență
	Imagine de sine scăzută	Stimă de sine ridicată
Familie	Nivel de educație scăzut	Existența și implicarea familiei largite
	Venituri mici	Familie armonioasă afectiv
	Număr mare de membri	Interacțiuni diverse și pozitive cu copilul
	Lipsa locuinței	Rețea de suport (vecini, prieteni)
	Familie monoparentală	Atitudine pozitivă față de educație
	Familie dezorganizată	
	Părinții plecați la muncă în străinătate	
	Consum de alcool/ droguri	
	Violență	
	Dizabilități/ boli cronice	
	Abilități parentale scăzute	
	Marginalizare socială	
	Prostituție/ pornografie	
	Implicare în activități ilicite	
Crize familiale (deces/ șomaj)		
Comunitate	Sărăcie/ dezvoltare economică slabă	Grad mare de informare și sensibilizare
	Locuri de muncă puține	Rețea de suport social
	Lipsa serviciilor sociale	Servicii sociale
	Tradiții legate de migrație	Programe prevenire a abandonului școlar
	Prejudecăți legate de roluri de gen și etnie	Responsabilitate socială corporativă
	Lipsa oportunități educaționale	Programe prevenire a violenței asupra copilului
	Atitudine pozitivă față de implicarea copiilor în muncă în detrimentul educației	Programe prevenire a consumului de droguri/ alcool

În ceea ce privește exploatarea copiilor prin muncă, aceștia sunt expuși unui risc mai mare decât adulții atunci când sunt puși să lucreze în situații asemănătoare datorită următoarelor aspecte:

a) Aspecte generale

- Țesuturile și organele se maturizează într-un ritm diferit și prin urmare nu se poate stabili o vârstă vulnerabilă, aceasta depinde de pericolul și gradul de risc.
- Copiii respiră mai mult aer, beau mai multă apă, mănâncă mai mult și utilizează mai multă energie per kg de greutate corporală decât adulții. Aceste rate mai ridicate de consum duc de exemplu la o expunere mai mare la boli (patogeni) și substanțe toxice/ poluante.
- Dimensiunile fizice reduse și impunerea unor sarcini care depășesc puterea fizică a copiilor pot reprezenta riscuri adiționale.

b) Aspecte dermatologice

- Suprafața pielii unui copil este de 2,5 ori mai mare decât a adulților (pe unitate de greutate corporală), ceea ce poate duce la o absorbție mult mai mare a substanțelor toxice. Structura pielii se dezvoltă complet numai după pubertate.
- Copiii au pielea mai subțire, astfel că substanțele toxice se absorb mult mai ușor.

- c) Aspecte respiratorii - Copiii au o respirație mai profundă și mai frecventă, astfel că pot inhala mai multe substanțe nocive.
- d) Aspecte cerebrale
- Maturizarea creierului poate fi împiedicată de expunerea la substanțe toxice.
 - Metalele sunt reținute mai ușor în creierul copiilor, iar absorbția este mai mare (de ex. plumb și metil mercur).
- e) Aspecte legate de sistemele gastrointestinal, endocrin, reproductiv și de funcția renală
- Sistemele gastrointestinal, endocrin, reproductiv și funcția renală sunt imature la naștere și se maturizează în timpul copilăriei și adolescenței. Astfel, eliminarea agenților periculoși este mai puțin eficientă. Totodată, expunerea la substanțe nocive la locul de muncă poate împiedica procesul de maturizare.
 - Sistemul endocrin și hormonii joacă un rol esențial în dezvoltare și creștere. Sistemul endocrin poate fi extrem de vulnerabil la dezechilibrele provocate de substanțele chimice în copilărie și adolescență.
- f) Sistemul enzimatic este imatur la copii, ceea ce duce la o detoxifiere deficitară a substanțelor periculoase.
- g) Necesarul energetic - Copiii necesită un consum mai mare de energie datorat procesului de creștere, ceea ce poate duce la o sensibilitate crescută la toxine.
- h) Necesarul de lichide - Copiii se deshidratează mai repede deoarece pierd mai multă apă pe kg de greutate corporală prin: plămâni (o rată de trecere a aerului mai mare), piele (o suprafață mai mare) și rinichi (incapacitatea de concentrare a urinei).
- i) Nevoia de somn - Copiii între 10 și 18 ani au nevoie de aproximativ 9,5 ore de somn pe noapte pentru o dezvoltare corespunzătoare.
- j) Temperatură - Copiii sunt mai sensibili la cald și frig deoarece glandele sudoripare și sistemul de reglare a temperaturii nu sunt dezvoltate complet.
- k) Extenuarea fizică/ mișcările repetitive - Extenuarea fizică, combinată adesea cu mișcările repetitive poate provoca presiuni asupra sistemului osos și a articulațiilor, ceea ce poate duce la deformări, lezări ale coloanei vertebrale și alte dizabilități pe toată durata vieții.
- l) Dezvoltarea cognitivă și comportamentală - Capacitatea copiilor de a recunoaște și aprecia riscurile potențiale de sănătate și siguranță la locul de muncă și de a lua decizii în ceea ce le privește este redusă.
- m) Copiii sunt vulnerabili datorită următorilor factori:
- Lipsa experienței – copiii nu pot lua decizii avizate.
 - Dorința de a avea o performanță bună – copiii doresc să facă mai mult fără să își dea seama de riscuri.
 - Învățarea unor comportamente greșite de sănătate și siguranță de la adulți.
 - Lipsa unei instruirii în materie de sănătate și siguranță.
 - Expunere la risc din cauza unei supravegheri necorespunzătoare, uneori foarte dure.
 - Incapacitatea acestora de a se organiza și a-și apăra drepturile.

Tabelul nr.2 - Consecințele exploatării copiilor prin muncă, a exploatării sexuale și/sau a traficului de copii

Cele mai grave forme ale muncii copilului	Consecințe fizice	Consecințe educaționale	Consecințe psiho-sociale și comportamentale
Munci intolerabile			
a. Toate formele de sclavie și practicile similare, inclusiv traficul de copii	<ul style="list-style-type: none"> • parametri fizici scăzuți (subdezvoltare fizică, malnutriție) • surmenaj (oboseală) fizic și psihic • semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, 	<ul style="list-style-type: none"> • inadaptare școlară • abandon școlar • analfabetism 	<ul style="list-style-type: none"> • fuga de acasă, vagabondaj • imagine de sine scăzută, atitudine servilă și umilă • anxietate crescută, fobii

	<ul style="list-style-type: none"> fracturi, arsuri, contuzii, echimoze etc.) alte boli somatice 		<ul style="list-style-type: none"> comportament autodestructiv izolare, marginalizare socială simptome nevrotice (enurezis, insomnii, coșmaruri) vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual) și neglijare
b. Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituării, producerii de material pornografic	<ul style="list-style-type: none"> boli infecțioase (TBC, hepatite, boli de piele) infecții cu transmitere sexuală, HIV/SIDA) 	<ul style="list-style-type: none"> inadaptare școlară abandon școlar analfabetism 	<ul style="list-style-type: none"> consum de alcool, droguri frica de a rămâne cu persoane necunoscute simptome nevrotice (imitarea actelor sexuale prin somn, sugerea degetelor, somnambulism, insomnii, coșmaruri) tendințe suicidare comportament isteric sensibilitate sporită la atingeri și contacte fizice comportament seducător și alte tulburări ale sexualității atitudine negativă față de propria sexualitate anxietate lipsa respectului de sine
c. Utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite	<ul style="list-style-type: none"> surmenaj fizic și psihic semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, fracturi, arsuri, contuzii, echimoze) 	<ul style="list-style-type: none"> inadaptare școlară abandon școlar analfabetism 	<ul style="list-style-type: none"> consum de alcool, droguri vocabular specific activității ilicite desfășurate deprinderea de a minți adaptabilitate înaltă comportament evitant delincvență vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual) și neglijare agresivitate
Munci periculoase			
d. Muncile care, prin natura lor sau prin condițiile în care se exercită sunt susceptibile să dăuneze sănătății, securității și moralității copilului	<ul style="list-style-type: none"> parametri fizici scăzuți (subdezvoltare fizică, malnutriție) boli somatice surmenaj fizic și psihic semne ale abuzului fizic (entorse, luxații, fracturi, arsuri, contuzii, echimoze etc.) 	<ul style="list-style-type: none"> inadaptare școlară abandon școlar analfabetism 	<ul style="list-style-type: none"> fuga de acasă, vagabondaj pasivitate, umilință, supunere și vulnerabilitate duritate, agresivitate (comportamente deviante, inadaptive) vulnerabilitate față de abuz (fizic, emoțional, sexual) și neglijare

	<ul style="list-style-type: none"> • vătămări fizice, invaliditate • boli infecțioase (TBC, hepatite, boli de piele, infecții cu transmitere sexuală, HIV/SIDA) 		<ul style="list-style-type: none"> • depresie, anxietate • autoapreciere scăzută
--	---	--	--

Pe termen scurt, munca copilului contribuie la creșterea neînsemnată a veniturilor familiei, uneori atât cât este necesar pentru supraviețuirea ei, dar pe termen lung, din cauza menținerii unui nivel educațional foarte scăzut, munca copilului perpetuează sărăcia, atât a familiei, cât și a comunității.

I.2 Cadrul legal și instituțional în domeniul prevenirii și combaterii exploatării copilului prin muncă, a traficului de copii și a copiilor români migranți victime ale violenței

A. Exploatarea copiilor prin muncă

Principalele documente internaționale și interne utilizate în intervenția și monitorizarea cazurilor de copii exploatați și la risc de exploatare prin muncă sunt următoarele:

- Convenția ILO nr.138/1973 privind vârsta minimă de încadrare în muncă ratificată prin Decretul nr.83/1975;
- Convenția ILO nr.182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copilului ratificată prin Legea nr.203/2000;
- Legea nr.53/2003, Codul muncii;
- Legea nr.272/2004 cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului;
- Hotărârea de Guvern (HG) nr.617/2004 privind înființarea și organizarea Comitetului Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă cu completările și modificările ulterioare;
- HG nr.867/2009 privind interzicerea muncilor periculoase pentru copii.

Convenția ILO nr.138 recomandă ca vârsta minimă de încadrare în funcție sau folosire la muncă să nu fie inferioară vârstei la care încetează școlarizarea obligatorie. În România, durata învățământului obligatoriu este de 10 ani, conform prevederilor legislației în vigoare (Legea nr.268/2003 pentru modificarea Legii învățământului nr.84/1995).

Codul muncii stipulează vârsta minimă de încadrare (16 ani) și posibilitatea angajării copiilor înainte de această vârstă (15 ani) cu acordul scris al părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele lor, dacă astfel nu le sunt periclitate sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională. Tot art.3 precizează că încadrarea în munci periculoase se face după vârsta de 18 ani. Art.280 stipulează că încadrarea în muncă a minorilor cu nerespectarea condițiilor legale de vârstă sau folosirea acestora pentru prestarea unor activități cu încălcarea prevederilor legale referitoare la regimul de muncă al minorilor constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani.

Conform art.102-112 ale Legii nr.272/2004, autoritățile administrației publice locale au obligația de a garanta și promova respectarea drepturilor copilului, prin asigurarea activităților și serviciilor de prevenire a riscurilor pentru copii (la nivel local), precum și prin asigurarea protecției speciale a copiilor lipsiți, temporar sau definitiv, de îngrijirea părinților (la nivel județean).

B. Traficul de copii

Principalele documente internaționale și interne utilizate în intervenția și monitorizarea cazurilor de copii victime ale traficului sunt următoarele:

- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate (2000) ratificată prin Legea nr.565/2002;
- Convenția Consiliului UE nr.197/2006 privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane ratificată prin Legea nr.300/2006;
- Convenția ILO nr.182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copilului ratificată prin Legea nr.203/2000;
- Legea nr.687/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane cu modificările ulterioare;
- Legea nr.272/2004 cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului;
- HG nr.1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora;
- HG nr.1238/2007 privind aprobarea standardelor naționale specifice pentru serviciile specializate de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane.
- Ordinul Ministerului Internelor și Reformei Administrative nr.335/2007 pentru aprobarea Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane.

C. Copiii români migranți victime ale violenței

Principalele documente internaționale și interne utilizate în intervenția și monitorizarea cazurilor de copii români migranți victime ale altor forme de violență decât traficul de copii sunt următoarele:

- HG nr.1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora;
- Legea nr.294/2006 pentru ratificarea Acordului dintre România și Spania privind cooperarea în domeniul protecției minorilor neînsoțiți în Spania, repatrierea lor și lupta împotriva exploatării minorilor;
- HG nr.1237/2007 pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul României și Republicii Franceze privind cooperarea în vederea protecției minorilor români neînsoțiți pe teritoriul Republicii franceze și a întoarcerii acestora în țara de origine, precum și în vederea luptei împotriva rețelilor de exploatare a minorilor,
- HG nr.859/2008 pentru aprobarea Acordului dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Italiene privind cooperarea în domeniul protecției minorilor români neînsoțiți sau în dificultate aflați pe teritoriul Republicii Italiene.

Alte documente legislative cu incidență în materia exploatării copiilor prin muncă și traficul de copii se regăsesc în lista cu actele normative.

I.2.1 Instituții și structuri cu responsabilități în prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă și a traficului de copii :

În acord cu prevederile art.2 din Legea nr.203/2000 pentru ratificarea Convenției ILO nr.182/1999, autoritățile responsabile cu implementarea acestei legi sunt prezentate în tabelul de mai jos.

Tabelul nr.3 - Instituții responsabile pentru implementarea Convenției ILO nr.182/1999

La nivel central	La nivel local
Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale (MMFPS)	
Inspekția Muncii	Inspectoratele Teritoriale de Muncă de la nivelul județelor și al Municipiului București
Direcția Generală Protecția Copilului (MMFPS-DGPC)	Sistem descentralizat: - Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului de la nivelul județelor și ale sectoarelor municipiului București - Serviciile Publice de Asistență Socială/ Persoanele cu atribuții de asistență socială
Ministerul Administrației și Internelor (MAI)	- Direcția Generală de Poliție București și secțiile de poliție de sector, Inspectoratele Județene de Poliție
Agencia Națională Anti-Drog (MAI-ANA)	- Centrele județene antidrog
Agencia Națională împotriva Traficului de Persoane (MAI-ANITP)	- Centrele regionale antitrafic
Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului (MECTS)	- Inspectoratele Școlare Județene, Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Ministerul Justiției	- Serviciile de probațiune
Ministerul Sănătății	- Direcțiile Județene de Sănătate Publică și Direcția de Sănătate Publică a Municipiului București

În mod specific în domeniul prevenirii și combaterii traficului de copii, precum și în domeniul protecției și asistenței copiilor victime ale traficului, există o serie de responsabilități particulare din partea următoarelor instituții și structuri:

- MAI, prin intermediul ANITP, asigură rolul de coordonator și raportor național în domeniul traficului de persoane, inclusiv traficul de copii, iar prin intermediul structurilor de Combatere a Crimei Organizate, asigură combaterea traficului de persoane. Precizăm că termenul „combatere” are conotații distincte în funcție de activitățile specifice din cadrul MAI și respectiv a celor de intervenție din domeniul protecției copilului, care se referă la acordarea de sprijin și servicii specializate pentru copil și familie, precum și la luarea măsurilor de protecție specială;
- MMFPS-DGPC asigură monitorizarea respectării drepturilor copilului, precum și coordonarea și controlul activității de protecție și promovare a drepturilor copilului la nivel național;
- Ministerul Afacerilor Externe asigură comunicarea în materie între autoritățile române și străine;
- Subgrupul pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și de combatere a traficului de copii a fost înființat prin HG nr.1295/2004 în subordinea Grupului interministerial de lucru pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și combatere a traficului de persoane, prevăzut de Regulamentul de aplicare a dispozițiilor Legii nr.678/2001. Coordonarea Subgrupului a fost asigurată de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului (ANPDC), iar în anul 2009 a fost inițiat procesul de preluare a atribuțiilor acestuia în cadrul Comitetului Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatarea copiilor prin muncă;
- Secretariatul Tehnic al Subgrupului pentru coordonarea și evaluarea activității de prevenire și de combatere a traficului de copii a fost înființat prin Ordinul secretarului de stat al ANPDC nr. 295/2005 cu modificările ulterioare. Atribuțiile

Secretariatului Tehnic au fost preluate în anul 2010 de subcomitetul pentru traficul de copii înființat de Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploataării copiilor prin muncă.

A. La nivel central

Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploataării copiilor prin muncă (CND):

CND este organismul de coordonare și monitorizare a programelor desfășurate în România pentru prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copilului (HG nr.617/2004 cu modificările ulterioare). CND se află în coordonarea ministrului muncii, familiei și protecției sociale, având o structură tripartită (guvern, sindicate și patronate), cu următoarele responsabilități:

- a) de a stabili prioritățile de politică și programele, inclusiv zonele, sectoarele unde trebuie dezvoltate programe de acțiune;
- b) de a obține sprijin guvernamental și resurse pentru aceste programe de acțiune.

Începând din anul 2008, CND deține atribuții suplimentare:

- identifică și propune soluții pentru atragerea de resurse financiare suplimentare pentru funcționarea sa, respectiv pentru organizarea ședințelor, pentru funcționarea subcomitetelor de lucru și pentru funcționarea secretariatului tehnic;
- propune instituțiilor reprezentate inițierea și implementarea unor programe de interes național pentru prevenirea și eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor.

Pentru dezvoltarea capacității instituționale în acest domeniu, HG nr.76/2008 decide înființarea, în cadrul fiecărei instituții membre a CND, a câte unei unități specializate în munca copilului sau, după caz, desemnarea a cel puțin două persoane (incluzând persoanele nominalizate ca membri), care vor avea în cadrul atribuțiilor de serviciu responsabilități curente privind problematica exploataării copilului prin muncă.

Odată cu încheierea Programului Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului (ILO-IPEC) în anul 2009, CND a preluat responsabilitățile acestuia în ceea ce privește elaborarea și monitorizarea programelor de acțiune, acordarea de consultanță agențiilor de implementare, colaborarea cu Biroul Internațional al Muncii în vederea elaborării și diseminării de statistici, cercetări și alte informații detaliate asupra naturii și dimensiunii fenomenului exploataării copiilor prin muncă.

Totodată, în anul 2009, CND a luat decizia extinderii atribuțiilor sale pentru toate formele de violență asupra copilului și, ulterior, pentru violența în familie.

Unitatea Specializată în Munca Copilului (USMC):

USMC s-a înființat în anul 2000 în cadrul ANPDC, odată cu debutul ILO-IPEC în România și a fost recunoscută oficial prin Ordinul secretarului de stat al ANPDC nr.294/2005 cu modificările și completările ulterioare. USMC are în componență 7 membri. USMC a fost creată cu scopul de a deveni un organ executiv al CND, în baza prevederilor Planului Național de Acțiune pentru eliminarea exploataării prin muncă a copiilor aprobat prin HG nr.1769/2004. Principalele responsabilități ale USMC sunt următoarele:

- menținerea legăturii permanente cu Echipele Intersectoriale Locale (EIL) și stabilirea unei modalități unitare de raportare și monitorizare;
- formarea membrilor EIL și a altor profesioniști care intervin în domeniu;
- monitorizarea copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă la nivel național, analiza datelor și elaborarea de proiecte și strategii, precum și a raportului anual al CND;
- asigurarea secretariatului CND;

- acordarea de consultanță pentru agențiile de implementare (organizațiile neguvernamentale și celelalte instituții care implementează programe de acțiune în domeniu);
 - acordarea de sprijin pentru elaborarea de acte normative în domeniu;
 - identificarea și diseminarea de bune practici;
 - elaborarea de proiecte pentru întărirea USMC ca organ executiv al CND;
 - monitorizarea strategiei de preluare a responsabilităților ILO-IPEC de către CND.
- În prezent USMC funcționează în cadrul MMFPS-DGPC.

B. La nivel județean/ de sector

Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC):

DGASPC-urile, ca instituții publice cu personalitate juridică, în subordinea Consiliului Județean, sunt parteneri cheie pentru Consiliile Locale în satisfacerea nevoilor copiilor și familiilor. DGASPC asigură la nivel județean, respectiv la nivelul sectoarelor municipiului București, aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și a oricăror persoane aflate în nevoie. DGASPC-urile au în subordine ansamblul serviciilor rezidențiale și de tip familial destinate copiilor pentru care au fost stabilite, în condițiile legii, măsuri de protecție specială în afara propriei familii: pentru copiii separați temporar de familie, cu acordul/ la solicitarea părinților, măsura este decisă de către Comisia pentru Protecția Copilului, iar pentru copiii aflați în pericol în familie, pentru care nu există acordul părinților și copiii lipsiți de părinți sau ai căror părinți au fost decăzuți din drepturile părintești, măsura este decisă de către instanța judecătorească, la solicitarea DGASPC.

De asemenea, DGASPC-urile au responsabilități în cazurile de abuz, neglijare sau exploatare, inclusiv exploatare prin muncă, trafic de copii, repatrierea și reintegrarea socială a copiilor neînsoțiți, respectiv returnarea familiilor cu copii și acordarea de servicii de sprijin în funcție de nevoi. Aceste responsabilități sunt complementare cu cele ale Consiliilor Locale (vezi mai jos). Din acest motiv este esențial ca DGASPC-urile și Consiliile Locale să aibă o strânsă colaborare.

Principalele servicii oferite de DGASPC-uri în cazurile de exploatare a copiilor prin muncă, trafic de copii și copiii repatriați:

- Serviciile Telefonul Copilului pentru semnalarea tuturor situațiilor de violență asupra copilului și, după caz, pentru semnalarea situațiilor de violență în familie, în cadrul cărora funcționează câte o echipă mobilă de intervenție pentru situațiile de urgență;
- Centrele de primire în regim de urgență pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat – care își extind activitatea pentru toate formele de violență asupra copilului;
- Centrele de consiliere pentru copilul abuzat, neglijat și exploatat – care își extind activitatea pentru toate formele de violență asupra copilului;
- Centrele de tranzit pentru protecția și asistența copiilor repatriați și/sau victime ale traficului.

Echipele Intersectoriale Locale (EIL):

EIL este o echipă multidisciplinară și interinstituțională constituită la nivelul fiecărui județ, respectiv sector al Municipiului București cu misiunea de a identifica/ referi/ monitoriza cazurile de muncă a copilului în aria teritorială de competență, conform legislației în vigoare. EIL include reprezentanți ai instituțiilor și organizațiilor relevante angajate în combaterea exploatării copiilor prin muncă, componenta minimă fiind:

- 1) Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului – coordonator al EIL, conform HG nr.867/2009;

- 2) Inspectoratul Teritorial de Muncă;
- 3) Inspectoratul Județean de Poliție/ Inspectoratul General al Poliției Române și secțiile de poliție de sector;
- 4) Inspectoratul Școlar Județean/ Inspectoratul Școlar General al Municipiului București;
- 5) Direcția Județeană de Sănătate Publică/ Direcția de Sănătate Publică a Municipiului București;
- 6) Organizații neguvernamentale.

Se recomandă totodată implicarea reprezentanților primăriilor, sindicatelor, patronatelor și ai bisericii.

EIL se înființează prin Hotărâre a Consiliului Județean/ Local în cazul sectoarelor Municipiului București.

EIL este coordonată de reprezentantul DGASPC, dar fiecare reprezentant al instituțiilor sau organizațiilor membre are un rol cheie în combaterea exploatării copiilor prin muncă, fiind un coordonator al acțiunilor din sfera sa de competență, responsabil atât cu diseminarea informației specifice către personalul propriu și al instituțiilor de profil/ din subordine, cât și cu centralizarea datelor despre cazurile identificate.

EIL are următoarele responsabilități:

i/ La nivel de echipă

- Elaborează planurile locale de acțiune, care ar trebui să cuprindă cel puțin următoarele aspecte:
 - a) acțiuni de diseminare a informației despre rolul și responsabilitățile EIL, despre mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă în vederea sensibilizării publicului pentru a participa activ la identificarea cazurilor, precum și a autorităților locale pentru a sprijini proiectele din domeniu;
 - b) acțiuni de prevenire în școli și comunități, centrate pe consecințele muncii premature asupra dezvoltării copilului, a familiei sale și a comunității;
 - c) modalități de identificare a copiilor exploatați prin muncă, conform procedurilor stabilite în baza prezentei metodologii.
- Elaborează rapoartele periodice și anuale cu privire la situația copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă, incluzând propuneri pentru a fi supuse atenției USMC, după aprobarea lor de DGASPC:
 - a) elaborarea de programe de prevenire și combatere a exploatării prin muncă a copilului;
 - b) îmbunătățirea legislației;
 - c) identificarea de bune practici.
- Sprijină activitățile profesioniștilor care intervin direct pe cazuri atât de exploatare, cât și la risc și asigură pregătirea acestora, în funcție de resursele disponibile;
- Organizează vizite de monitorizare în locurile suspectate pentru exploatarea prin muncă a copiilor.

ii/ Prin intermediul membrilor echipei, în mod individual

- Identifică situațiile de copii exploatați prin muncă și le raportează la DGASPC, inclusiv situațiile de urgență care se semnalează la Serviciul Telefonul Copilului din cadrul DGASPC;
- Identifică soluții individualizate pentru fiecare copil exploatat prin muncă, în conformitate cu mandatul instituției în care lucrează și furnizează informații pentru completarea fișei de monitorizare (de către managerul de caz nominalizat de DGASPC);

Responsabilitățile EIL sunt trecute în fișa de post a fiecărui membru în parte.

Pentru realizarea celor menționate anterior, se organizează lunar reuniuni de lucru, conform procedurilor interne ale fiecărei echipe aprobate de fiecare instituție în parte.

EIL nu reprezintă o echipă de intervenție directă pentru copiii victime ale exploatării prin muncă. Membrii EIL trebuie să acționeze ca persoane resursă pe plan județean/ local

pentru profesioniștii care intervin direct sau pentru cei care doresc să implementeze proiecte/ acțiuni de prevenire. Totodată, EIL supraveghează activitatea globală de monitorizare a cazurilor de exploatare a copiilor prin muncă, iar DGASPC răspunde de centralizarea datelor de monitorizare.

Atribuțiile EIL se pot extinde pentru toate formele de violență asupra copilului și violența în familie pentru evitarea dublării eforturilor și paralelismelor în acest domeniu.

C. La nivel local/ de comunitate

Serviciile Publice de Asistență Socială (SPAS):

La nivel comunelor, orașelor și municipiilor funcționează SPAS, în subordinea Consiliului Local, iar la nivelul comunelor este prevăzută, în structura aparatului propriu al consiliilor locale comunale, angajarea persoanelor cu atribuții de asistență socială. Acestea au responsabilitatea de a dezvolta servicii de suport pentru copil și familie, prin care se asigură menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale familiei sale în vederea depășirii situațiilor de criză. Atribuțiile SPAS, respectiv ale persoanelor cu atribuții de asistență socială sunt prevăzute de art.106 din Legea nr.272/2004, printre care se enumeră:

- monitorizarea modului de respectare a drepturilor copiilor, asigurând centralizarea și sintetizarea datelor și informațiilor relevante; atribuție relevantă pentru monitorizarea dreptului copilului de a fi protejat împotriva exploatării prin muncă, exploatării sexuale și traficului de copii (art.32-35 din Convenția ONU privind drepturile copilului);
- identificarea și evaluarea situațiilor care impun acordarea de servicii și/sau prestații pentru prevenirea separării copilului de familia sa, precum și realizarea activității de prevenire a separării copilului de familia sa; atribuție relevantă pentru identificarea copiilor la risc de exploatare prin muncă, evaluarea acestor situații și realizarea planului de servicii pentru acești copii, familie și persoane importante pentru copil (Ordinul secretarului de stat al ANPDC nr.286/2006);
- colaborarea cu DGASPC în domeniul protecției copilului și transmiterea datelor și informațiilor solicitate din acest domeniu; atribuție relevantă pentru monitorizarea copiilor la risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și trafic de copii.

În vederea aplicării prevederilor HG nr.867/2009, SPAS și persoanele cu atribuții în asistența socială au responsabilitatea de a identifica situațiile de munci intolerabile și munci periculoase efectuate de copii de pe raza administrativ-teritorială și de a le semnala la DGASPC.

Structurile Comunitare Consultative (SCC):

Având în vedere obligația autorităților administrației publice locale de a garanta și promova respectarea drepturilor copilului din respectivele unități administrativ-teritoriale, Legea nr.272/2004 prevede obligația de a implica colectivitatea locală în procesul de identificare a nevoilor comunității și de a soluționa la nivel local problemele sociale care privesc copiii. În acest scop este prevăzută înființarea de SCC (art.103 din Legea nr.272/2004).

Membrii SCC sunt cetățeni ai comunității – lideri formali și informali - care doresc să se implice ca voluntari în procesul de intervenție în vederea rezolvării problemelor comunității: consilierii locali, preotul (indiferent de religie) și/sau profesorul de religie, polițistul de proximitate, medicul de familie și/sau medicul pediatru, consilierul școlar, directorul de școală și/sau diriginții, președintele unei asociații de locatari, reprezentantul oricărei alte asociații din comunitate (religioase, de tineret, a femeilor, a minorităților ș.a.), foștii beneficiari ai serviciilor sociale, reprezentantul mass media local, agenții economici/ oamenii de afaceri, liderii grupurilor etnice comunitare.

SCC recomandă SPASului din localitate luarea unor măsuri pentru soluționarea anumitor cazuri prin acordarea unor servicii, precum și prin acțiuni de prevenire a exploatarei copiilor prin muncă, exploatarei sexuale și traficului de copii, cum ar fi:

- Informarea membrilor comunității cu privire la această problemă (în cadrul „școlii părinților” sau a grupurilor/ familiilor de sprijin);
- Identificarea și propunerea de soluții concrete pentru copiii aflați la risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și trafic de copii (centre de zi, centre de consiliere și sprijin);
- Facilitarea accesului familiilor vulnerabile la serviciile de sprijin existente;
- Semnalarea la DGASPC a cazurilor de copii victime.

I.2.2 Categoriile profesionale cu responsabilități în domeniul prevenirii și combaterii exploatarei prin muncă a copilului, a exploatarei sexuale a copiilor și traficului de copii

Orice profesionist care lucrează în sistemul de protecție a copilului – în servicii publice sau private - trebuie să cunoască problematica exploatarei copilului prin muncă, a exploatarei sexuale a copiilor și traficului de copii și să intervină activ în prevenirea și combaterea acestora, cu scopul eliminării progresive a celor mai grave forme de muncă a copilului și reintegrării sociale a copiilor victime. Pe lângă asistenții sociali, educatorii, psihologii, asistenții maternali din serviciile specializate, Legea nr.272/2004 menționează expres grupurile profesionale care au responsabilitatea de a identifica și sesiza autoritățile competente despre situațiile de risc și de dificultate în care se pot afla copiii și familiile lor – inclusiv în situațiile de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și trafic de copii: cadrele didactice, personalul medical, poliștii, juriștii, preoții, precum și angajații altor instituții care vin în contact cu copilul. Astfel, informațiile transmise de membrii EIL către colegii din domeniul lor profesional vin în sprijinul exercitării acestei responsabilități și de a nu fi indiferent la situațiile de risc sau exploatare/ trafic întâlnite în activitățile cotidiene cu copilul și familia acestuia și de a acționa în consecință.

I.3 Mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă (MM) și Mecanismul de monitorizare a copiilor victime ale traficului și a copiilor români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state (MTM) - generalități

A. Mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă (MM)

În acord cu modelul promovat de ILO-IPEC, MM implică, la modul general, parcurgerea următoarelor etape:

- 1) Observarea directă și periodică a zonelor cu risc mare pentru exploatarea copiilor prin muncă.

În această etapă intervin profesioniștii din cadrul instituțiilor membre EIL, în echipă (de regulă asistentul social împreună cu poliștii și inspectorul de muncă) prin efectuarea unor vizite de monitorizare a zonelor cu risc.

- 2) Identificarea copiilor exploatați prin muncă, respectiv a copiilor la risc și determinarea riscurilor la care sunt expuși.

În această etapă intervin profesioniștii care interacționează cu copiii prin natura profesiei lor și care pot identifica aceste situații. Determinarea riscurilor se realizează cu ajutorul matricei riscurilor în cazul copiilor aflați la risc. Determinarea riscurilor la locul de muncă din sectorul formal se realizează de către inspectorii de muncă, iar în cazul sectorului informal de către asistenții sociali de la DGASPC cu sprijinul inspectorilor de muncă.

- 3) Retragerea copiilor din situația de exploatare prin muncă sau, pentru copiii peste 15 ani și în cazul celor la risc, diminuarea sau înlăturarea riscurilor.

În această etapă are loc intervenția interinstituțională prin intermediul echipelor multidisciplinare coordonate de managerul de caz desemnat de către DGASPC. În cazul copilului la risc, intervenția este coordonată de către responsabilul de caz prevenire din cadrul SPAS sau DGASPC de sector.

- 4) Monitorizarea cazurilor astfel încât să se asigure faptul că familia și copiii beneficiază de alternative satisfăcătoare.

În această etapă, managerul de caz/ responsabilul de caz prevenire urmărește furnizarea de prestații și servicii pentru copil, familie și persoane importante pentru copil, care au fost stabilite într-un plan de către echipa multidisciplinară și de comun acord cu familia și copilul.

- 5) Identificarea tendințelor problematicii exploatarei copiilor prin muncă în sectoare/ arii specifice și formularea strategiilor locale și naționale.

În această etapă intervine EIL, la nivel județean și USMC la nivel național. De aceea, comunicarea, procedurile de raportare (fluxul informației), informarea și formarea continuă a EIL sunt esențiale în această etapă.

După cum se poate observa din etapele menționate mai sus, MM include componenta de intervenție interdisciplinară pentru copiii exploatați și la risc de exploatare prin muncă, atât la nivel local (management de caz, strategii locale), cât și la nivel național (acte normative, strategii naționale).

Aplicarea MM contribuie la:

- realizarea unui schimb regulat de informații între MMFPS și DGASPC cu privire la evaluarea tipurilor de muncă, a tendințelor, eficiența măsurilor luate pe plan național ș.a.;
- elaborarea rapoartelor periodice privind angajamentele internaționale (implementarea Convențiilor ILO nr.138 și 182) și a rapoartelor anuale ale CND;
- mărirea capacității de a înțelege și a elimina cele mai grave forme de muncă a copilului, de a evita riscurile și a îmbunătăți condițiile de muncă, precum și bunăstarea copiilor și a familiilor acestora;
- stabilirea unei platforme de acțiune pentru un mare număr de parteneri;
- prevenirea implicării premature în muncă a copiilor și promovarea aplicării/respectării legislației existente.

MM reprezintă un instrument util pentru dezvoltarea strategiilor naționale în domeniu, precum și un instrument operațional pentru eliminarea celor mai grave forme de muncă a copilului.

ILO-IPEC propune următoarele pârghii de acțiune ale MM:

- Observarea, prin procedurile de monitorizare care includ unui set comun de instrumente și desemnarea unor echipe de monitorizare;
- Prevenirea, prin sensibilizarea angajatorilor privind drepturile copiilor și legislația muncii, advocacy, informarea părinților și a tinerilor angajați privind riscurile muncii;
- Raportarea către parteneri și instituțiile guvernamentale din domeniu;
- Referirea către serviciile corespunzătoare nevoilor copiilor (rețeaua de servicii).

În acord cu modelul promovat de ILO-IPEC, MM în România include două etape: a) managementul de caz pentru copiii exploatați prin muncă (vezi capitolul II), respectiv copiii la risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și trafic (vezi capitolul IV) și b) managementul informației (vezi capitolul V).

B. Mecanismul de monitorizare a copiilor victime ale traficului și a copiilor români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state (MTM)

MTM se sprijină în esență pe dispozițiile Mecanismului național de identificare și referire a victimelor traficului de persoane aprobat de Ordinul MAI nr.335/2007 (ordin comun) și ale Metodologiei de repatriere a copiilor români neînsoțiți aprobată prin HG

nr.1443/2004, incluzând, de asemenea, două etape: a) managementul de caz pentru copiii victime ale traficului și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state repatriați ca minori neînsoțiți sau returnați împreună cu familiile lor (capitolul III) și b) managementul informației (vezi capitolul V).

II. MANAGEMENTUL DE CAZ PENTRU COPIII EXPLOATAȚI PRIN MUNCĂ

Conform prevederilor Convenției ONU privind drepturile copilului, ratificată de România prin Legea nr.18/2000, copilul are dreptul de a fi protejat împotriva tuturor formelor de violență, printre care este enumerată și exploatarea (art.19), precum și specific împotriva exploatării economice (art.32) și alte forme de violență care aparțin prin definiție exploatării prin muncă conform Convenției ILO nr.182/199 și anume: folosirea copiilor în scopul producerii și al traficului ilicit de droguri (art.33), exploatarea sexuală în scop comercial (art.34) și traficul de copii (art.35). Studiul ONU privind violența asupra copilului arată tendințele mondiale ale fenomenului exploatării copilului prin muncă și confirmă abordarea integrată a conceptului de violență asupra copilului.

II.1 Identificarea și sesizarea/ semnalarea

II.1.1 Unde se sesizează?

În România, situațiile de abuz asupra copilului, inclusiv cele de exploatare prin muncă trebuie semnalate obligatoriu la DGASPC (art.85, alineat 3 și art.91, alineat 1 din Legea nr.272/2004).

II.1.2 Cine sesizează?

Identificarea situațiilor de exploatare prin muncă se face:

- 1) pe baza semnalărilor efectuate de copil, alte persoane, profesioniști;
- 2) pe baza autosesizării DGASPC în urma unor vizite efectuate în locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare sau zonele cunoscute cu risc crescut.

II.1.3 Cum se identifică?

La semnele evocatoare de violență asupra copilului menționate în metodologia cadru se adaugă cele menționate în tabelul nr.1 din prezentul document. În plus, există o serie de elemente specifice prin care se pot identifica muncile intolerabile și muncile periculoase pentru copii, un document important pentru identificare pe care profesioniștii îl pot utiliza fiind fișa de semnalare, cu recomandările de completare pe verso.

A. Muncile intolerabile pentru copii

Muncile intolerabile reprezintă în fapt infracțiuni prevăzute de Codul Penal, Codul Muncii și legi speciale. Pot fi considerate aspecte ale identificării, fără a se limita la acestea, următoarele situații:

- Sclavia ca atare este o infracțiune care, în mod obișnuit, nu se mai întâlnește în România, însă există forme „moderne” de sclavie care trebuie avute în vedere, mai ales în cazul traficului transfrontalier pentru muncă sau exploatare sexuală și vor fi luate în considerare și încadrate la infracțiunea cu cea mai mare sancțiune prevăzută de Codul Penal; de aceea, sclavia nu este înscrisă în fișa de semnalare și nici pe celelalte documente de raportare, ci doar formele sale „moderne”;
- Servitutea pentru datorii și munca de servitor (de ex. copiii dați/ vânduți ca servitori la persoane străine de regulă pentru munci domestice în contul unor datorii ale părinților,

copiii dați/ vânduți la stână) este rezumată la „munca de servitor” în fișa de semnalare, iar aceste situații apar de regulă în sistemul informal și identificarea lor revine asistenților sociali;

- Munca forțată sau obligatorie poate fi identificată atât în sistemul formal de către inspectorii de muncă, cât și în cel informal de către asistenții sociali;
- Prostițuția infantilă și pornografia infantilă sunt identificate în sistemul informal de către poliție;
- Situațiile de cerșetorie în care sunt implicați copiii (de regulă copiii străzii, dar și copiii care ajung să muncească în stradă și se întorc seara în familie) sunt identificate în sistemul informal de către asistenții sociali;
- Alte activități ilicite în care sunt implicați copiii se referă la infracțiuni mărunte, precum furtul, și sunt identificate în sistemul informal de către poliție și sancționate conform legii;
- Munca fără o formă contractuală reglementată de lege se referă la munca în sectorul formal după cum urmează: munca la negru a copiilor cu vârsta peste 15 ani (fără contract de muncă) sau a copiilor sub vârsta minimă de angajare (interzisă prin lege); această formă de exploatare prin muncă este identificată de către inspectorii de muncă; în cadrul acestei rubrici, se vor avea în vedere și situațiile în care copilul prestează activități artistice, sportive, de modelling și publicitate, fără respectarea legislației aferente, care este în curs de elaborare;
- Situațiile privind producția și traficul de stupefiante sunt identificate în sectorul informal de către poliție.

Având în vedere că infracțiunile menționate anterior trebuie dovedite și sancționate de către instanță, implicarea poliției este esențială în aceste situații. De aceea, documentarea cazului este importantă și convingerea copilului și a familiei de importanța sancționării celor vinovați.

Prostițuția, pornografia și traficul de copii, precum și alte activități ilicite, se pot afla în investigația de către organele de cercetare penală, situație în care identitatea copiilor și a familiilor acestora nu pot fi divulgate membrilor EIL sau la DGASPC. Cu toate acestea, poliția sau celelalte organe implicate sunt obligate să sesizeze aceste situații la DGASPC, fără a divulga identitatea - se pot folosi inițialele copilului – și alte coordonate care pot conduce la identificarea copilului (de ex. adresa de domiciliu), însă imediat ce cazul permite este necesară transmiterea tuturor datelor la DGASPC, conform legii, pentru a putea sprijini copiii și familia. Copiii implicați în astfel de situații suferă o traumă și au nevoie de sprijin psihologic. Se recomandă ca poliția să colaboreze cu psihologi de copii specializați în domeniul prevenirii și combaterii violenței asupra copilului de la momentul primului contact cu copilul. Identificarea acestor psihologi se poate realiza cu sprijinul DGASPC și, totodată, institui măsuri de asigurare a confidențialității.

B. Muncile periculoase pentru copii

Muncile periculoase sunt listate în HG nr.867/2009, iar pentru sectorul formal cu contract individual de muncă sunt în completarea prevederilor HG nr.600/2007 privind protecția tinerilor la locul de muncă. Angajarea în munci periculoase este interzisă până la vârsta de 18 ani (art.3, Codul Muncii).

Identificarea muncilor periculoase este mai dificil de realizat, deoarece datele necesare nu se pot colecta printr-o singură vizită la locul unde există suspiciunea unui asemenea caz. Se recomandă vizitarea locului respectiv de mai multe ori de către asistentul social din comunitate (SPAS/ primăriei) și/sau DGASPC. Confirmarea implicării copilului într-o muncă periculoasă se va face de către asistentul social de la DGASPC ajutat de către un inspector de muncă, atunci când este necesar, în etapa de evaluare. Totodată, confirmarea va ține cont de durata muncii, frecvența, intensitatea, gradul de pericol, riscul, condițiile de muncă.

Categoria I se referă la agenții periculoși pentru copii, fizici, biologici și chimici. În ceea ce privește agenții fizici, aceștia pot fi identificați ca potențial periculoși de către asistenții sociali de la SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială. Exemple de situații:

- copii care muncesc pe câmp în plin soare, la peste 37°C, toată ziua, zile la rând, cu protecție precară contra radiațiilor solare și a căldurii;
- copii care muncesc în depozite/ silozuri de cereale, mătură, descarcă, încarcă, fiind expuși prafului de cereale, lumină puțină;
- copii care muncesc în agricultură în imediata apropiere a utilajelor care fac zgomot puternic, multe ore pe zi;
- copii care muncesc în construcții lângă sau cu aparatură care vibrează (de ex. picamere) și fac zgomot puternic.

În aceste situații, în funcție de locul de muncă identificat – formal sau informal – se procedează după cum urmează: în cazul locurilor de muncă formale (de ex. ferme, asociații familiale), se anunță imediat ITM pentru control, iar în cazul locurilor de muncă informale (de ex. gospodăria proprie, lucrul pe pământul familiei sau al altor persoane fizice) se consultă specialiștii DGASPC din EIL pentru confirmare conform prevederilor HG nr.867/2009.

În ceea ce privește agenții biologici și chimici, tipul acestora și gradul de pericolozitate se apreciază de către inspectorii de muncă la solicitarea DGASPC, anunțată în prealabil de asistenții sociali de la SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială. Se recomandă informarea familiilor cu precădere din comunitățile rurale cu privire la protecția copiilor în ceea ce privește contactul cu animale și păsări tăiate, destinate consumului propriu, fără o verificare prealabilă din partea medicului veterinar, pentru a elimina riscul îmbolnăvirilor prin contactul direct cu sângele, organele sau resturile acestora. Totodată, se recomandă informarea familiilor cu precădere din comunitățile rurale cu privire la pericolul manipulării îngrășămintelor, pesticidelor, insecticidelor de către copii.

Categoria II se referă la procedee sau activități periculoase pentru copii. O parte din aceste procedee sunt tipice sistemului formal, de ex: fabricarea auraminei, munca în menajeriile de animale feroce și veninoase, tăierea industrială a animalelor și păsărilor, munca în ritm condiționat de mașini. Mare parte din activitățile listate la acest capitol se pot întâlni și în sistemul informal, de ex: munci cu risc de prăbușire, electrocutare, accidentare, manipularea de dejectii și gunoi, prelucrarea metalelor, fabricarea cărămizilor. Ultimele două se întâlnesc cu precădere în comunitățile tradiționale de romi. Pentru aceste activități, se consultă specialiștii DGASPC și ITM din EIL. O altă parte din activități se întâlnesc exclusiv în sectorul informal, de ex: tăierea animalelor și păsărilor în gospodăria proprie. După identificarea pericolului, asistenții sociali de la SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială trebuie să aprecieze riscul, nevoia de protecție împotriva riscurilor identificate și menținerea gradului de pericolozitate al muncii pentru copii. De exemplu, același copil este cel care face curat în fiecare zi în curte, grajduri și cotețe, este probabil să vină în contact cu agenți periculoși și ar trebui protejat (mănuși, mască), iar eventual munca să fie efectuată prin rotație, nu de un singur copil. În situația în care copilul efectuează această muncă și nu merge la școală, iar sănătatea îi este afectată, este vorba despre o muncă periculoasă pentru copii.

Categoria III se referă la condițiile periculoase de la locul de muncă. Unele din aceste condiții conduc la afectarea sănătății, lucru care poate fi apreciat de medicul de familie și de către psiholog, conform prevederilor HG nr.867/2009. Alte condiții afectează siguranța copilului, având grad ridicat de pericolozitate, cum ar fi: muncile la înălțime, în subteran, pe timp nefavorabil, muncile pe stradă (spălat parbrize); de regulă aceste condiții sunt evidente și ușor de recunoscut. Există condiții care afectează moralitatea copiilor, așa cum sunt: muncile în cazinouri, sex-cluburi și altele asemenea, muncile pe stradă care expun copilul riscului de exploatare sexuală, traficului și comiterea de infracțiuni.

Categoria IV se referă la orice fel de munci sau situații de exploatare prin muncă a copiilor care suprimă dreptul copiilor de a merge la școală. Frecventarea redusă a școlii și abandonul școlar sunt două consecințe imediate ale muncii copiilor, și corelate cu orice formă de muncă a copilului o face să devină periculoasă pentru copil. De aceea, asistenții sociali de la SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială trebuie să cunoască situația frecvenței reduse și a abandonului școlar de pe raza lor teritorială. Integrarea/reintegrarea școlară a copilului este una dintre primele măsuri necesare pentru retragerea copiilor din muncile intolerabile sau periculoase.

Având în vedere că în România marea majoritate a cazurilor de exploatare prin muncă sunt în zona rurală, o atenție deosebită trebuie îndreptată către muncile agricole periculoase. Acestea sunt adesea invizibile și nu sunt recunoscute, deoarece, prin tradiție, copiii își ajută părinții sau rudele. De aceea, părinții, în primul rând, trebuie ajutați să înțeleagă la ce riscuri sunt expuși copiii lor atunci când sunt implicați în muncile agricole. În continuare sunt redate problemele cu care se confruntă copiii în agricultură:

- Utilajele și vehiculele agricole sunt cauzele cele mai comune ale accidentelor. Acestea nu sunt concepute pentru a fi utilizate de către copii.
- Copiii sunt mai vulnerabili decât adulții la bolile provocate de căldura excesivă.
- Instrumentele de tăiat concepute pentru adulți sunt extrem de periculoase pentru copii.
- Copiii sunt mai sensibili la oboseală decât adulții, ceea ce îi expune unui risc mai mare de accidentare.
- Sistemele fiziologice imature ale copiilor cresc riscurile de expunere la pesticide, îngrășăminte, praf, inclusiv praf de cereale, substanțe chimice toxice și gaze de eșapament comparativ cu adulții.
- Ridicarea greutăților, posturile incomode, cum ar fi aplecarea și îngenuncherea, lucrările repetitive pot răni și afecta coloana vertebrală și membrele în creștere.
- Copiii sunt expuși unui risc mai ridicat de rănire, îmbolnăvire și deces cauzate de pericolele biologice asociate cu animalele de la fermă, animalele sălbatice, reptilele, insectele și anumite plante.

Identificarea muncii periculoase se face de către asistenții sociali de la SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială, iar confirmarea de către DGASPC unde se semnalează aceste cazuri.

II.1.4 Cum se sesizează?

Fișa de semnalare este completată de SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială care au suspiciuni sau identifică situații de exploatare a copiilor prin muncă sau în baza informațiilor primite de la profesioniștii care identifică astfel de situații și este transmisă la DGASPC în cel mult 24 de ore de la identificarea cazului, de regulă prin fax sau prin alte modalități (poștă, email). Fișa de semnalare conține pe verso recomandările privind modul de completare și urmează să fie aprobată prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale.

În cazul muncilor intolerabile, profesioniștii, inclusiv SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială anunță imediat la serviciul Telefonul Copilului din cadrul DGASPC. Informațiile sunt înregistrate de consilierii din cadrul serviciului Telefonul Copilului într-o fișă care conține datele din fișa de semnalare. În lipsa serviciului Telefonul Copilului, se poate apela telefonul obișnuit al DGASPC.

Tabelul nr.4 - Responsabilitățile profesioniștilor din instituțiile membre EIL în etapa de identificare

Instituția/ Organizația	Profesioniștii	Responsabilități în etapa de identificare
Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția	asistent social psiholog consilier din cadrul	a) La nivelul DGASPC: • Primește și înregistrează fișa de semnalare (compartimentul de intake, relații cu publicul,

Copilului (DGASPC)	serviciului telefonul copilului jurist educator funcționar public asistent maternal, alții	serviciul telefonul copilului) <ul style="list-style-type: none"> Vizitează locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare, împreună cu polițistul și, după caz, inspectorul de muncă atât în sectorul formal, cât și în sectorul informal (membrii EIL sau profesioniști desemnați din cadrul compartimentului abilitat) Distribuie fișa de semnalare compartimentului abilitat (Compartimentul de intervenție în situații de abuz, neglijare, trafic, migrație și repatrieri) și în copie la reprezentantul DGASPC în EIL care ține evidența tuturor semnalărilor b) La nivelul serviciilor furnizate de DGASPC: <ul style="list-style-type: none"> Completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC/ Sesizează cazul la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC
Inspectoratul Școlar și unitățile de învățământ din rețeaua teritorială	cadru didactic consilier școlar mediator școlar, alții	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Sesizează muncile periculoase la SPAS, care completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC
Inspectoratul de Poliție și secțiile de poliție din rețeaua teritorială	polițist	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Sesizează muncile periculoase la SPAS, care completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC Vizitează locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare, împreună cu asistentul social al DGASPC/ SPAS și, după caz, inspectorul de muncă
Direcția de Sănătate Publică și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar, alții	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Sesizează muncile periculoase la SPAS, care completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC
Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS)	asistent/ lucrător social sau persoană cu atribuții de asistență socială	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC Vizitează locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare, împreună cu polițistul și, după caz, inspectorul de muncă
Inspectoratul Teritorial de Muncă	inspector	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Sesizează muncile periculoase la SPAS, care completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC Vizitează locurile de muncă conform planificării, ocazie cu care poate identifica situații de copii exploatați prin muncă; aceste controale se realizează, de regulă, împreună cu poliția Vizitează locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare, împreună cu asistentul social al DGASPC/ SPAS Sprijină DGASPC în identificarea muncilor periculoase în sectorul informal
Biserica	preotul	<ul style="list-style-type: none"> Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC Sesizează muncile periculoase la SPAS, care

		completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC
Organizațiile neguvernamentale	asistent social psiholog jurist educator voluntari, alții	<ul style="list-style-type: none"> • Sesizează muncile intolerabile (urgență) direct la serviciul telefonul copilului din cadrul DGASPC • Sesizează muncile periculoase la SPAS, care completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC

Pentru a putea identifica situații de exploatare prin muncă a copilului, profesioniștii din cadrul sistemelor menționate în tabelul de mai sus vor fi informați cu privire la conținutul fișei de semnalare și mecanismul de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă de către forurile responsabile (vezi cap.VI).

II.2 Evaluarea

Evaluarea se realizează în două etape: evaluarea inițială și evaluarea detaliată.

Evaluarea inițială are loc conform metodologiei cadru.

În plus față de metodologia cadru, pentru evaluarea detaliată și intervenție, echipa multidisciplinară și interinstituțională are în componență și un cadru didactic, de regulă cel responsabil cu educația copilului (educator/ profesor/ diriginte) sau reprezentantul inspectoratului școlar în Comisia pentru Protecția Copilului (CPC) sau EIL.

Echipa multidisciplinară este sprijinită și de alți profesioniști - profesori, terapeuți, judecători, procurori, educatori, personal de îngrijire - care lucrează în rețea. Coordonarea echipei și a rețelei de intervenție revine managerului de caz. Se organizează cel puțin lunar o întâlnire a echipei și cu membrii rețelei de intervenție la solicitarea managerului de caz.

Evaluarea detaliată

Evaluarea detaliată este o evaluare complexă și are ca scop stabilirea formei de exploatare, a consecințelor exploatarei asupra copilului, a nevoilor copilului și a priorităților de intervenție. În această etapă se realizează evaluarea situației copilului și a familiei sale, precum și evaluarea locului de muncă, formal sau informal, în care a avut loc exploatarea copilului.

Dată fiind complexitatea situației unui copil exploatat prin muncă, este recomandată implicarea echipei multidisciplinare, astfel încât să fie obținute informații de calitate pe baza cărora să fie luate decizii pertinente. Rolul echipei este esențial în stabilirea relației cauză-efect între semnele medicale și psihologice și situația semnalată. Evaluarea detaliată cuprinde:

a) Evaluarea medicală: identificarea semnelor și simptomelor cauzate de exploatarea prin muncă, stabilirea posibilei relații cauză-efect între semnele medicale și exploatarea prin muncă și formularea diagnosticului medical.

b) Evaluarea psihologică: vezi metodologia cadru.

c) Evaluarea socială: vezi metodologia cadru; informațiile se obțin prevalent prin ancheta socială adaptată la situația de exploatare prin muncă sau risc de exploatare prin muncă (modelul anchetei sociale urmează să fie aprobat prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale).

d) Evaluarea juridică: vezi metodologia cadru.

e) Evaluarea locului de muncă se face de către inspectorul de muncă, dacă este un loc de muncă din sectorul formal sau de către asistentul social, dacă este un loc de muncă din sectorul informal (stradă, gospodărie, fermă etc.). În ultima situație se poate solicita sprijinul inspectorului de muncă. În ambele situații obiectivele evaluării sunt:

- evaluarea condițiilor de muncă/ sănătate/ securitate – din perspectiva consecințelor pe care acestea le pot avea asupra dezvoltării copilului;

- identificarea presupusului făptuitor și aplicarea procedurilor legale corespunzătoare;
- identificarea eventualelor noi cazuri de exploatare a copilului sau de copii în situație de risc.

f) Evaluarea riscurilor începe de la prima întâlnire cu copilul potențială victimă și continuă pe parcursul întregii intervenții. Se recomandă folosirea de instrumente de evaluare a riscului cu scopul de a preveni producerea unei noi forme de exploatare prin muncă/ recidivele și pentru ajustarea intervenției (matricea riscurilor).

Un aspect operațional cheie al managementului de caz este evaluarea riscurilor în cazul muncilor periculoase, care are trei faze interdependente:

- Identificarea pericolului definit ca „potențialul de a face rău” – care include aspecte, cum ar fi mijloacele de transport, spațiile de muncă, echipamentele, utilajele, orele de muncă îndelungate, substanțele chimice, instrumentele și procesele de lucru. Scopul este de a identifica acele munci periculoase care ar putea conduce la răni sau îmbolnăviri.
- Evaluarea riscului definit ca „probabilitatea apariției unui rău rezultat din producerea pericolului”. Așa cum s-a menționat deja, riscurile pentru copii sunt mai mari. Se identifică clar cine ar putea fi rănit, cum ar putea fi rănit și dacă riscurile care rezultă din fiecare muncă periculoasă sunt ținute sub control.
- Adoptarea unor măsuri de prevenire sau control al riscurilor pentru a asigura sănătatea și siguranța lucrătorilor copii și conformarea cu standardele de sănătate și siguranță. Măsurile de protecție ar trebui să respecte prioritizarea din recomandarea ILO 2001 cu privire la siguranța și sănătatea în agricultură, paragraful 5, ce pot fi extrapolate și pentru restul muncilor periculoase: eliminarea riscurilor, controlul riscului de la sursă, minimizarea riscului prin metode precum elaborarea unor sisteme de muncă sigure, prin introducerea unor măsuri tehnice și organizaționale, a unor practici sigure și a unor metode de instruire și ținând cont că riscul rămâne, furnizarea și folosirea echipamentelor de protecție în mod individual și asigurarea unor articole de îmbrăcăminte corespunzătoare.

Tabelul nr.5 – Pericole și consecințe în cazul unor munci periculoase (exemple)

Munci periculoase pentru copii	Activități grele	Pericole	Consecințe
Minerit	<ul style="list-style-type: none"> • Săpat în subteran • Cărat greutate 	<ul style="list-style-type: none"> • Expunere la praf, gaze, fum • Umiditate și temperatură ridicată • Poziții incomode și incorecte • Surpări de pământ 	<ul style="list-style-type: none"> • Boli respiratorii cronice (silicoză, fibroză, azbestoză, emfizem) • Boli musculare și osoase • Fracturi • Deces
Fabricarea cărămizilor	Prelucrarea argilei (extracție, sfărâmare, ciuruire, amestecare) Cărat cărămizi	<ul style="list-style-type: none"> • Expunere la silicați, plumb și monoxid de carbon • Arsuri • Utilaje care pot provoca accidente 	<ul style="list-style-type: none"> • Boli respiratorii • Intoxicații • Deformarea sistemului muscular și a celui osos • Răniri
Țesutul covoarelor	Țesutul manual	<ul style="list-style-type: none"> • Inhalarea prafului de lână contaminat cu spori • Poziție incomodă și incorectă • Iluminare slabă • Aerisire slabă • Expunere la produse chimice 	<ul style="list-style-type: none"> • Boli respiratorii • Boli musculare și osoase • Probleme oftalmologice • Intoxicații

Construcții	<ul style="list-style-type: none"> • Săpat • Cărat • Spart pietre • Învârtirea cimentului • Lucrul cu piese de metal 	<ul style="list-style-type: none"> • Lovirea de către obiecte • Călcatul pe obiecte ascuțite • Căderea de la înălțime • Expunerea la praf, căldură, zgomot • Ridicare de greutate 	<ul style="list-style-type: none"> • Afectarea sănătății datorate zgomotului și vibrațiilor • Intoxicații • Deformarea sistemului muscular și a celui osos • Răniri Incapacitate de muncă datorate accidentelor
Tăbăcărie	Tăbăcitul și argășitul pieilor	Expunerea la produse chimice corozive și contaminarea bacteriană a pieilor prelucrate	<ul style="list-style-type: none"> • Antracoză • Dermatită • Infecții micotice
Sticlărie	<ul style="list-style-type: none"> • Lucratul sticlei topite • Căratul pastei de sticlă 	<ul style="list-style-type: none"> • Căldură excesivă, stres termic • Expunere la vapori nocivi, praf de siliciu • Călcat în sticlă fierbinte • Manipularea sticlei fierbinte 	<ul style="list-style-type: none"> • Accidente • Leziuni oculare • Boli respiratorii • Arsuri • Tăieturi
Căutatul prin gunoaie	<ul style="list-style-type: none"> • Muncă înjositoare, neigienică • Recuperarea materialelor re folosibile, adesea cu mâinile goale 	<ul style="list-style-type: none"> • Expunere la cioburi sau obiecte ascuțite, substanțe periculoase • Inhalarea mirosurilor de descompunere • Infestarea cu muște • Consumul resturilor de mâncare 	<ul style="list-style-type: none"> • Plăgi care se pot complica cu tetanos • Intoxicații cu substanțe chimice sau alimentare • Boli infecțioase • Arsuri cauzate de exploziile datorate acumulării de gaz metan

În agricultură, unde au loc majoritatea cazurilor de munci periculoase în lume și în România, se întâlnesc următoarele pericole, care este necesar a fi evaluate:

a) Pericole mecanice - Utilajele agricole construite defectuos și/sau protejate necorespunzător reprezintă o cauză majoră a accidentelor. Pericolele cauzate de transportul agricol sunt, de asemenea, o cauză importantă a multor decese și răniri.

b) Pericole fizice

- utilaje zgomotoase și medii de lucru zgomotoase, cum ar fi grajdurile suprapopulate;
- vibrații excesive ale tractoarelor, drujbelor etc.;
- decese și răniri provocate de căderi;
- asfixiere în silozurile de grâne, fântâni etc.;
- radiații solare care cauzează cancer de piele;
- temperaturi extreme – în aer liber sau în sere;
- decese și răniri provocate de munca cu animale.

c) Pericole biologice - Lucrătorii agricoli sunt expuși unui număr mare de boli și afecțiuni profesionale. Ei pot contracta boli transmise de păsări sau animale, astm și alte boli pulmonare din prafurile contaminate cu boli.

d) Pericole psihosociale - includ problemele care pot cauza probleme de sănătate: remunerație scăzută, hărțuire sexuală sau de altă natură, nesiguranța locului de muncă, întârzieri în plata salariilor.

- e) Pericole de organizare a muncii - includ pericolele cauzate de o organizare defectuoasă a muncii, cum ar fi organizarea proastă a turelor și a orelor de muncă, orele suplimentare excesive, munca de unul singur, lipsa de control al muncii.
- f) Pericole ergonomice - includ pericolele asociate cu nepotrivirea dintre lucrător și locul de muncă și pot provoca răniri sau invalidități permanente. De exemplu: utilaje cu o construcție defectuoasă, poziții statice prelungite, ridicarea greutăților, munca repetitivă, instrumente nepotrivite utilizate de lucrători, așezare necorespunzătoare.
- g) Pericole chimice - Substanțele chimice, cum ar fi pesticidele și solvenții, pot duce la pericole pentru sănătate: otrăvire, efecte pe termen lung asupra aparatului reproducător feminin și masculin, cancere etc.
- h) Pericole ecologice - Lucrările agricole pot crea și pericole pentru mediul înconjurător, în afara locului de muncă. De exemplu, lucrătorii și familiile lor, comunitățile locale și mediul pot fi contaminate din cauza pesticidelor pulverizate în mediu, apelor poluate și solului poluat, precum și din cauza consumului de culturi locale, carne și pește care conțin reziduuri de pesticide. Această expunere suplimentară crește și mai mult riscurile pentru sănătate, mai ales când este corelată cu o alimentație defectuoasă și malnutriție.

Tabelul nr.6 - Responsabilitățile profesioniștilor din instituțiile membre EIL în etapa de evaluare

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de evaluare
Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC)	manager de caz asistent social psiholog jurist echipa mobilă a serviciului telefonul copilului	<ul style="list-style-type: none"> • Coordonează evaluarea și întocmește rapoartele; convoacă reuniunile echipei multidisciplinare • Realizează evaluarea inițială; realizează evaluarea socială; evaluează locul de muncă din sectorul informal, participă la evaluarea locului de muncă din sectorul formal; evaluează riscurile împreună cu inspectorul de muncă, după caz • Realizează evaluarea psihologică • Realizează evaluarea juridică • Realizează evaluarea inițială în situațiile de urgență
Inspectoratul Școlar și unitățile de învățământ din rețeaua teritorială	cadru didactic consilier școlar mediator școlar, alții	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluează situația școlară a copilului și participă la ședințele echipei multidisciplinare
Inspectoratul de Poliție și secțiile de poliție din rețeaua teritorială	polițist	<ul style="list-style-type: none"> • Participă la evaluarea inițială ca membru al echipei mobile a serviciului telefonul copilului, precum și la evaluarea detaliată ca membru al echipei multidisciplinare sau/și al rețelei de profesioniști; participă la ședințele echipei multidisciplinare • Participă la evaluarea locului de muncă, atât în sectorul formal, cât și informal, la solicitare
Direcția de Sănătate Publică și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical mediator sanitar	<ul style="list-style-type: none"> • Realizează evaluarea medicală și participă la ședințele echipei multidisciplinare
Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS)	asistent/lucrător social sau persoană cu atribuții de asistență socială	<ul style="list-style-type: none"> • Realizează evaluarea inițială în situațiile de urgență, la solicitarea DGASPC • Participă la realizarea evaluării sociale • Participă la evaluarea locului de muncă atât în sectorul formal, cât și informal, la solicitare

		<ul style="list-style-type: none"> • Evaluează riscurile pentru copiii din comunitate
Inspectoratul Teritorial de Muncă	inspector	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluează locul de muncă din sectorul formal și evaluează locul de muncă din sectorul informal la solicitarea DGASPC
Biserica	preotul	<ul style="list-style-type: none"> • Participă la evaluarea detaliată ca membru al echipei multidisciplinare sau/și al rețelei de profesioniști
Organizații neguvernamentale	manager de caz asistent social	<ul style="list-style-type: none"> • vezi DGASPC

II.3 Intervenția

În baza evaluării inițiale, DGASPC decide dacă copilul poate rămâne în familie sau nu. Toate procedurile sunt descrise în metodologia cadru.

De reținut că practic fiecare plan individualizat de protecție, respectiv plan de reabilitare și/sau reintegrare socială pentru copilul victimă a violenței presupune implicarea activă a unor instituții (cum ar fi școli, unități sanitare) coordonate pe plan teritorial de instituțiile membre ale EIL. Din acest motiv, membrii EIL trebuie să cunoască ce rol important dețin nu doar în identificarea și evaluarea cazurilor de exploatare prin muncă, ci și în intervenția propriu-zisă de protecție a copilului victimă, indiferent dacă acesta rămâne în familie sau este plasat în sistemul de protecție.

Serviciile acordate copiilor exploatați prin muncă, familiilor acestora și persoanelor importante pentru copii în etapa de intervenție de către instituțiile abilitate și organizațiile relevante pot fi:

- a) Servicii psiho-sociale: consiliere socială, consiliere psihologică, psiho-terapie, reabilitare (de ex: art-terapie), sprijin pentru repatriere, activități de petrecere a timpului liber, de socializare, de mediere, sprijin material; instituțiile implicate - DGASPC, SPAS, unități medicale, unități de învățământ, ONG;
- b) Servicii educaționale: educație formală (învățământ obligatoriu, liceal, profesional, vocațional), orientare profesională/ de carieră, educație non-formală (alfabetizare, sprijin pentru efectuarea temelor, dezvoltarea deprinderilor de viață independentă, informare-conștientizare prin educația de la egal la egal), reintegrare școlară; instituțiile implicate - unități de învățământ, centre educaționale/ de tineret, sindicate, ONG;
- c) Servicii juridice și judiciare: consiliere/ asistență juridică, notificări la instanță, investigații criminale și cercetare penală, verificarea identității; instituțiile implicate - DGASPC, ITM, secții de poliție, procuratură, instanță;
- d) Servicii medicale primare, specializate, de urgență, ambulatorii/ spitalizare; instituțiile implicate - unități medicale, cabinete private.

În continuare sunt redată câteva detalii referitoare la unele dintre serviciile menționate mai sus:

- Activitățile de petrecere a timpului liber cuprind jocuri și exerciții de grup, concursuri pe diverse teme, sport, pictură și desen, desene pe asfalt, pictură pe pânză, colaje, muzică și dans, teatru, excursii, drumeții, vizite la muzee etc.
- Serviciile de mediere privesc atât copilul în relația cu școala, familia și/sau grupul de egali, cât și părinții în relația cu copilul, școala și/sau autoritățile locale care pot oferi sprijin familiei pentru reducerea vulnerabilității (ajutor social, ajutor de șomaj etc.).
- Sprijinul material poate consta în rechizite și cărți, îmbrăcăminte și încălțăminte, produse alimentare.
- Alfabetizarea constă în activități de sprijinire a copiilor care întâmpină dificultăți la citire, scriere, aritmetică sau a copiilor care nu au fost niciodată la școală și urmează a fi integrați într-un program de tip „A doua șansă” din sistemul educațional.
- Sprijinul pentru efectuarea temelor (de genul meditațiilor) se acordă în cazul acelor discipline școlare la care copilul are performanțe scăzute și care, astfel, reduc șansele de promovabilitate.

- Dezvoltarea deprinderilor de viață independentă se poate realiza pe teme de interes pentru copii și tineri, cum ar fi: sănătate, igienă, sexualitate, managementul timpului și al bugetului, relațiile cu familia și prietenii, comunicare, rezolvare de conflicte, negociere, drepturile copilului etc.

- Informarea și conștientizarea privind riscurile exploatării prin muncă a copilului și impactul formelor de exploatare asupra dezvoltării copilului, familiei și comunității se adresează atât copiilor, cât și părinților și profesioniștilor. Pentru părinți acest lucru se poate realiza în cadrul ședințelor cu părinții sau a altor întâlniri cu părinții special organizate în școală sau în alte locuri din comunitate (cămin cultural, bibliotecă, primărie etc.), iar modalitățile pot include dezbateri, vizionări de filme documentare, piese de teatru, expoziții de picturi și desene, afișe, pliante, concursuri pentru părinți și copii etc.

Metoda educației de la egal la egal poate cuprinde:

- Activități de educație non-formală pentru beneficiarii direcți (alfabetizare, calcul matematic, meditații etc.);
- Activități de creștere a conștientizării ce includ conceperea, producerea și distribuirea materialelor informative cu caracter educativ pentru diferite categorii de public (elevi, părinți, profesori, membrii comunității etc.);
- Discuții în grup mic, formal sau informal;
- Discuții unu la unu;
- Întâlniri consultative periodice;
- Evenimente stradale (concursuri sportive, spectacole, teatru, marșuri etc.);
- Prezentări cu ajutorul aparaturii audio-video;
- Completare de formulare și instrucțiuni/proceduri.

Alte instituții/ organizații care pot interveni sau acorda servicii sunt sindicatele și patronatele, care pot acorda sprijin material și/sau financiar, precum și agențiile de ocupare a forței de muncă, prin orientare și formare profesională.

Managerul de caz va avea în vedere și serviciile pentru presupusul făptuitor, cu consimțământul acestuia. Dacă acesta este declarat vinovat de către instanță, managerul de caz va colabora cu Serviciul de protecție a victimelor și reintegrare socială.

Totodată, trebuie avute în vedere și serviciile pentru comunitate care pot fi dezvoltate de SPAS/ primărie în colaborare cu DGASPC și alte instituții membre EIL, cum ar fi:

- Alternativele prosociale de petrecere a timpului liber ca voluntari. Pot deveni voluntari în programele derulate de SPAS sau alte instituții (de preferat școala) atât copiii și tinerii din comunitate, cât și adulții (părinții, bunicii și profesioniștii din comunitate).

- Campanii de informare și conștientizare privind riscurile exploatării prin muncă a copilului sub forma dezbaterilor, marșurilor stradale, mitingurilor, expozițiilor, concursurilor sportive, de pictură, desen, spectacolelor de teatru stradal, de muzică și dans etc. care pot fi organizate periodic sau pentru a marca diverse zile internaționale (de ex. 12 Iunie – Ziua Internațională împotriva exploatării copilului prin muncă, 23 septembrie – Ziua Internațională pentru combaterea exploatării sexuale și a traficului de femei și copii etc.).

În afara serviciilor, intervenția mai cuprinde și sancționarea celor vinovați, părinți sau persoane străine pentru copil. În cazul muncilor intolerabile, poliția va efectua cercetarea penală, conform legii. Un lucru important de reamintit este asigurarea condițiilor necesare audierii copilului pe parcursul procesului (în camere special amenajate, în prezența psihologului, înregistrare audio-video) și limitarea pe cât posibil a numărului de audieri. Acest lucru se poate realiza prin cooptarea în echipă a polițistului, procurorului și judecătorului, pregătirea setului de întrebări împreună sau utilizarea protocoalelor agreate de instituțiile implicate, realizarea audierii de către psiholog sau o persoană pregătită în acest sens, restul echipei fiind în spatele oglinzii unidirecțională.

În cazul muncilor periculoase, după ce DGASPC confirmă că munca este periculoasă, în funcție de situație se decide:

- sancționarea persoanelor fizice care au supus copilul la munci periculoase prin amendă dată de poliție la sesizarea în scris din partea DGASPC;

- informarea părinților de către SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială cu privire la formele de exploatare prin muncă și consecințele acestora asupra copilului adăugat la serviciile de educație parentală sau consiliere psihologică a părinților/ reprezentantului legal, dacă munca periculoasă nu a condus la consecințe grave asupra securității, sănătății și moralității copilului;
- dacă părinții/ reprezentantul legal refuză serviciile menționate mai sus, sau au frecventat serviciile menționate mai sus și continuă să folosească copilul în munci periculoase, atunci părinții/ reprezentantul legal sunt sancționați cu amendă dată de poliție la sesizarea în scris din partea DGASPC;
- dacă muncile periculoase au consecințe grave asupra securității, sănătății și moralității copilului, DGASPC va avea în vedere încadrarea la rele tratamente aplicate minorului din Codul Penal.

II.4 Monitorizarea cazului

Pe parcursul intervenției, managerul de caz monitorizează fiecare caz în parte pentru a vedea dacă serviciile sunt acordate conform planului elaborat împreună cu echipa multidisciplinară, cum evoluează situația copilului, dacă obiectivele sunt atinse și reabilitarea/ reintegrarea copilului în comunitate se realizează corespunzător. Toate aceste informații sunt înregistrate în fișa pentru monitorizarea cazurilor de exploatare prin muncă, parte din dosarul copilului.

Pe perioada monitorizării, managerul de caz va stabili data la care copilul este considerat ca fiind retras din forma de exploatare. Acest moment nu coincide cu încheierea serviciilor sau închiderea cazului, ci atunci când copilul nu mai este implicat într-o formă de exploatare și riscul de recidivă este apreciat ca minim (risc scăzut conform matricei riscurilor).

II.5 Închiderea cazului

Planul de monitorizare post-servicii prevăzut de Metodologia cadru este elaborat atunci când copilul este retras din forma de exploatare, furnizarea serviciilor s-a încheiat și copilul urmează să fie reintegrat în familie, școală și comunitate. În rest se aplică metodologia cadru.

III. MANAGEMENTUL DE CAZ PENTRU COPIII VICTIME ALE TRAFICULUI ȘI COPIII ROMÂNI MIGRANȚI VICTIME ALE ALTOR FORME DE VIOLENȚĂ PE TERITORIUL ALTOR STATE REPATRIAȚI CA MINORI NEÎNSOȚIȚI SAU RETURNAȚI CU FAMILIILE LOR

Metodologia cadru privind intervenția și prevenirea în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și violență în familie, precum și Mecanismul de identificare și referire (Ordinul MAI nr.335/2007) se completează cu următoarele aspecte specifice:

III.1 Identificarea și sesizarea/ semnalarea

III.1.1 Unde se sesizează?

În acord cu prevederile Legii nr.272/2004 (art.85, alin.3 și art.91, alin.1), Metodologia cadru privind intervenția și prevenirea în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și violență în familie și Ordinul MAI nr.335/2007 (lit.F pct.6), situațiile de trafic de copii trebuie semnalate obligatoriu la DGASPC, inclusiv de către celelalte autorități abilitate (structuri ale poliției, parchete).

Misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României în străinătate au obligația de a semna la MMFPS-DGPC, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe (MAE), toate situațiile luate la cunoștință cu privire la copiii români migranți aflați în diverse situații de dificultate pe teritoriul altor state, conform prevederilor Legii nr.272/2004 (art.3 lit.b, art.19 și art.100). Exemple de astfel de situații:

- informări cu privire la copiii români migranți (posibile) victime ale unor situații de violență sau aflați în orice altă situație de natură să le afecteze drepturile;
- solicitări de informații/ documente care trebuie transmise autorităților străine și/sau de efectuare de anchete sociale în cazurile respective, cu transmiterea ulterioară a informațiilor privind evoluția situației copiilor în cauză;
- informări privind oportunitatea unor repatrieri, ținând cont de situația particulară a fiecărui copil;
- informări privind copiii returnați împreună cu familiile lor.

După primirea semnalărilor de mai sus, MMFPS-DGPC informează DGASPC asupra cazurilor semnalate și inițiază demersurile prevăzute de lege pentru soluționarea situației copiilor în cauză.

În cazul copiilor returnați împreună cu familia/ reprezentantul sau însoțitorul legal, al căror istoric de migrație este de natură să afecteze drepturile copilului, cu precădere dreptul la educație, SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială au obligația de a semna cazul la DGASPC în vederea evaluării din perspectiva unui posibil caz de trafic sau alte forme de violență comise asupra copiilor pe teritoriul altor state (vezi situația descrisă la III.1.2).

III.1.2 Cum se identifică?

Modalități de identificare a victimelor traficului de copii:

a) în mod formal

- identificare de către organele judiciare, în urma activităților de cercetare penală;
- identificare de către autoritățile străine competente și informarea MAE;
- identificare de către instituții și organizații implicate în mecanismul de identificare și referire (Ordinul MAI nr.335/2007) prin interviuarea copilului și luarea unei declarații scrise în calitate de parte vătămată, în cazul copilului cu vârsta peste 14 ani, având discernământ;

b) în mod informal

- identificare de către instituții și organizații implicate în mecanismul de identificare și referire prin analiza indicatorilor care pot oferi indicii privind existența unui posibil trafic de copii.

Instituțiile și organizațiile implicate în mecanismul de identificare și referire sunt reprezentate de autoritățile centrale semnatare ale Ordinului MAI nr.335/2007 (ordin comun), instituțiile subordonate acestora, DGASPC, SPAS, organizațiile neguvernamentale și internaționale implicate în mecanism.

În vederea identificării unor posibile victime ale traficului, în plus față de cele menționate anterior, dar și a unor posibile victime ale altor forme de violență comise asupra copilului pe teritoriul altui stat, SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială au obligația de a colabora cu unitățile de învățământ pentru a cunoaște situația abandonului școlar sau a frecvenței scăzute în cazul copiilor care au un istoric de migrație cu risc. Asigurarea educației pentru copiii la risc de trafic sau violență pe teritoriul altor state este una dintre cele mai eficiente măsuri (de ex. asigurarea continuității educației pe teritoriul altui stat când șederea este prelungită, reintegrarea școlară la returnarea în țară) pentru a preveni violența asupra copilului, inclusiv traficul. Măsura este, de asemenea, eficientă în cazul copiilor victime în cadrul procesului complex de reintegrare familială, educațională/ profesională și socială. Astfel, SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială vor solicita informări periodice de la directorii unităților de

învățământ referitor la frecvența școlară și de la familii dovezi ale continuității educației copilului pe teritoriul altui stat.

III.2 Evaluarea

În urma identificării victimelor traficului de copii, DGASPC realizează evaluarea inițială care constă în luarea unei decizii cu privire la necesitatea protecției de urgență a copilului (spitalizare sau plasament în regim de urgență) dacă situația o impune, cum ar fi: stare gravă de sănătate, părinții/ reprezentantul legal implicați în procesul de traficare sau situație de pericol generată de traficanți. Decizia luată de DGASPC se realizează în colaborare cu reprezentantul Centrului regional al MAI-ANITP.

În plus față de metodologia cadru, pentru evaluarea detaliată și intervenție, echipa multidisciplinară și interinstituțională are în componență:

- un cadru didactic, de regulă cel responsabil cu educația copilului (educator/ profesor/ diriginte) sau reprezentantul inspectoratului școlar în Comisia pentru Protecția Copilului (CPC) sau în EIL;
- un reprezentant al Centrului regional al MAI-ANITP.

În cazul copiilor repatriați neînsoțiți, evaluarea se realizează imediat după repatriere într-un centru specializat pentru copii (vezi capitolul I.2.1.B).

III.3 Intervenție

Se recomandă ca serviciile de sprijin și specializate, serviciile comunitare și metoda formării de la egal la egal descrise la capitolul II.3 să fie utilizate și pentru copiii victime ale traficului sau copiii repatriați/ returnați victime ale altor forme de violență.

III.4 Monitorizarea cazului

Pe parcursul intervenției, managerul de caz monitorizează fiecare caz în parte pentru a vedea dacă serviciile sunt acordate conform planului de reabilitare și/sau reintegrare socială pentru copilul victimă a violenței elaborat împreună cu echipa multidisciplinară, cum evoluează situația copilului, dacă obiectivele sunt atinse și reabilitarea/ reintegrarea copilului în comunitate se realizează corespunzător. Toate aceste informații sunt înregistrate în fișa pentru monitorizarea cazurilor de trafic intern de copii, respectiv fișa pentru monitorizarea cazurilor de copii repatriați/ returnați, care face parte din dosarul copilului.

Monitorizarea cazului se realizează de către managerul de caz nominalizat de către DGASPC împreună cu reprezentantul Centrului regional al MAI-ANITP.

IV. MANAGEMENTUL DE CAZ AL COPIILOR LA RISC DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ, EXPLOATARE SEXUALĂ ȘI TRAFIC DE COPII

Ordinul secretarului de stat al ANPDC nr.288/2006 pentru aprobarea Standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului se completează cu următoarele aspecte specifice:

Responsabilitățile în domeniul prevenirii revin SPAS/ persoanelor cu atribuții de asistență socială, respectiv DGASPC de la nivelul sectoarelor Municipiului București (art.106 din Legea nr.272/2004).

IV.1 Identificarea

Identificarea situațiilor de risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și trafic de copii se face de către SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială (art.34, alin.1, Legea nr.272/2004) pe baza:

- semnalărilor efectuate de persoane fizice și juridice

- vizitelor efectuate în locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare și/sau trafic, cu prioritate în zonele unde riscul este crescut.

Comunitatea trebuie informată și sensibilizată de către SPAS pentru a se implica activ în semnalarea situațiilor de risc. Un rol important în acest demers revine membrilor Structurilor Comunitare Consultative (SCC) care ar trebui, conform legii, să fie funcționale în cât mai multe comunități. Aceștia colaborează cu lucrătorul social din SPAS și sunt sprijiniți de către acesta să informeze profesioniștii și restul membrilor din comunitate de ce este bine să semnaleze situațiile de risc.

Semnalarea unei situații de risc se poate face chiar de către copil, de membrii familiei sau ai comunității, precum și de profesioniști, cum ar fi:

- profesioniștii din sistemul de sănătate (medici de familie, asistente medicale comunitare, mediatori sanitari, medici pediatri etc.);
- profesioniștii din sistemul educațional (educatori, învățători, consilieri școlari, profesori, psihopedagogi, medici școlari etc.);
- personalul ONG;
- membrii sindicatelor și ai patronatelor;
- jurnaliștii;
- clericul;
- personalul din alte instituții care interacționează cu copiii.

Totodată, angajații SPAS/ persoanele cu atribuții de asistență socială de la nivelul primăriilor se pot autosesiza în cursul vizitelor pe care le efectuează în teren cu diferite ocazii. Se recomandă cartografierea nevoilor din comunitate, respectiv câți copii și câte familii sunt în comunitate, care sunt problemele acestora. Aceste informații se pot culege cu sprijinul persoanelor importante pentru comunitate, cum ar fi: medicul, asistenta medicală comunitară, directorul de școală, șeful de post.

În situația în care este semnalat un caz, fără ca persoana care semnalează să poată face diferența între o situație la risc și una de exploatare și/sau trafic de copii, sarcina de a face această delimitare revine mai întâi SPAS și în ultimă instanță specialiștilor din DGASPC, respectiv Centrul regional al MAI-ANITP pentru situațiile de trafic de copii. De asemenea, dacă, în procesul de intervenție și monitorizare a copiilor victime sau a altor copii aflați în evidența DGASPC, specialiștii DGASPC identifică și situații de risc (de ex. frații copiilor exploatați, copii rămași singuri acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate, copiii familiilor care beneficiază de venitul minim garantat sau alte forme de ajutor social), aceștia vor semnala fiecare caz la SPAS-ul din comunitatea din care provine copilul respectiv. Același lucru este valabil și pentru specialiștii Centrului regional al MAI-ANITP.

Copiii înșiși trebuie să aibă un rol important în identificarea cazurilor de copii la risc, una dintre modalitățile de responsabilizare și participare a lor este încurajarea de către profesori să nu rămână indiferenți în situațiile dificile cu care colegi de-ai lor se pot confrunta, în cadrul orelor de educație pentru formarea spiritului civic. Totodată, printr-o pregătire adecvată, copiii pot disemina altor copii informația referitoare la prevenirea exploatarii copiilor prin muncă, exploatarii sexuale și traficului de copii prin metoda educației de la egal la egal, promovată cu precădere în centrele de tineret și centrele educaționale. Aceste centre sunt în fapt centre de zi, în care componenta educațională non-formală cuprinde metoda educației de la egal la egal, respectiv participarea copiilor și pot fi realizate cu sprijinul DGASPC.

În scopul identificării, coordonatorul SPAS/ persoana cu atribuții de asistență socială va afișa la loc vizibil, la primărie și în toate instituțiile de pe raza administrativ teritorială de competență (școli, grădinițe, licee, cabinete medicale, biserici, secții de poliție ș.a.) coordonatele la care poate fi trimisă orice sesizare (număr de fax, telefon, adresa, cont e-mail).

Tabelul nr.7 - Responsabilitățile profesioniștilor din comunitate și din instituțiile membre ale EIL în etapa de identificare a cazurilor la risc

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de identificare
Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS) /DGASPC sectoare municipiul București	asistent/ lucrător social sau persoana cu atribuții de asistență socială	<ul style="list-style-type: none"> • Cartografiază nevoile din comunitate cu scopul identificării situațiilor de exploatare și/sau trafic de copii și la risc • Informează comunitatea cu privire la riscurile exploatării și traficului și modalitățile de semnalare • Înregistrează semnalarea cazului • Vizitează locurile unde se suspicionează existența unor situații de exploatare și/sau trafic, singur/ împreună cu polițistul și, după caz, cu inspectorul de muncă
Inspectoratul Școlar și unitățile de învățământ din rețeaua teritorială	cadru didactice consilier școlar mediator școlar, alții	• Semnalează situația de risc la SPAS
Inspectoratul de Poliție, secțiile de poliție din rețeaua teritorială și Centrul regional al MAI-ANITP	polițist	• Semnalează situația de risc la SPAS
Direcția de Sănătate Publică și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical (comunitar) mediator sanitar	• Semnalează situația de risc la SPAS
Biserica	preotul	• Semnalează situația de risc la SPAS
Organizațiile neguvernamentale (ONG)	asistent social psiholog jurist educator voluntari, alții	• Semnalează situația de risc la SPAS
DGASPC	asistent social	• Completează matricea riscurilor și o trimite la SPAS

IV.2 Evaluarea

Evaluarea copilului la risc este preponderent o evaluare socială care presupune realizarea unei anchete sociale adaptată pentru aceste situații și aplicarea matricei riscurilor, de către SPAS/ persoana cu atribuții de asistență socială/ DGASPC sectoare. Modelul anchetei sociale și matricea riscurilor urmează a fi aprobate prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale.

Pentru a confirma un caz la risc este esențială înțelegerea factorilor de risc și de protecție care conduc la: implicare prematură a copiilor în muncă, situație de exploatare și/sau trafic. Factorii de risc și de protecție sunt elementele, condițiile, circumstanțele legate de familie, comunitate sau copil care pot influența implicarea lui în muncă/ exploatare/ trafic sau îl vor proteja. Prezența unui factor de risc nu înseamnă neapărat că acel copil va deveni o victimă a exploatării și/sau traficului, după cum un factor de protecție poate să nu fie suficient pentru a proteja copilul. Asocierea mai multor factori de protecție pot conduce la scăderea vulnerabilității copilului.

Lucrătorul social/ asistentul social din SPAS/ DGASPC sectoare are rolul de responsabil de caz prevenire – conform Ordinului secretarului de stat al ANPDC nr.288/2006. În realizarea anchetei sociale, responsabilul de caz prevenire contactează familia (inclusiv familia extinsă), personalul didactic al școlii unde învață copilul, medicul de familie, vecinii etc. Cu ocazia anchetei sociale se pot identifica și alte nevoi de evaluare (medicală, psihologică etc.) și asistentul social este obligat să ia legătura cu specialiștii respectivi cu care SPAS/ DGASPC are relații de colaborare.

Evaluarea va stabili dacă:

- se confirmă situația de risc;
- se identifică o suspiciune/ situație de exploatare prin muncă și responsabilul de caz previne completează și trimite fișa de semnalare la DGASPC; în cazul situațiilor de trafic, responsabilul de caz previne semnalează cazul la DGASPC;
- semnalarea nu e justificată și, dacă este cazul, se va face referire către alte instituții.

Responsabilul de caz previne beneficiază de coordonare metodologică din partea unui manager de caz, dar nu este subordonat acestuia. Cu acest scop, directorul adjunct cu atribuții în domeniul protecției copilului al DGASPC va numi, în scris, personalul de specialitate care asigură coordonarea metodologică pentru responsabilii de caz, urmărindu-se o distribuire teritorială echitabilă și o va comunica tuturor primăriilor din județ.

Tabelul nr.8 - Responsabilitățile profesioniștilor din comunitate și din instituțiile membre ale EIL în etapa de evaluare a cazurilor la risc

Instituția sau organizația	Profesioniști	Responsabilități în etapa de evaluare
Serviciul Public de Asistență Socială (SPAS) /DGASPC sectoare municipiul București	responsabil de caz previnire	<ul style="list-style-type: none"> Realizează evaluarea socială (ancheta socială adaptată și matricea riscurilor) Contactează specialiști pentru alte evaluări necesare
Inspectoratul Școlar și unitățile de învățământ din rețeaua teritorială	cadru didactice consilier școlar mediator școlar, alții	<ul style="list-style-type: none"> Evaluează situația școlară a copilului
Centrul regional al MAI-ANITP	polițist	<ul style="list-style-type: none"> Evaluează riscul de trafic de copii
Direcția de Sănătate Publică și unitățile medicale din rețeaua teritorială	medic de familie medic specialist asistent medical (comunitar) mediator sanitar	<ul style="list-style-type: none"> Realizează evaluarea medicală, la solicitarea responsabilului de caz previnire
DGASPC	manager de caz psiholog	<ul style="list-style-type: none"> Coordonează metodologic responsabilul de caz previnire Realizează evaluarea psihologică la solicitarea responsabilului de caz previnire
Organizațiile neguvernamentale (ONG)	manager de caz asistent social psiholog	<ul style="list-style-type: none"> Idem DGASPC Realizează evaluarea socială, la solicitarea responsabilului de caz previnire

Toate evaluările fac parte din dosarul copilului.

IV.3 Intervenția

În scopul prevenirii exploatării, pentru fiecare copil la risc, responsabilul de caz previnire elaborează și implementează un Plan de Servicii (PS) – în strânsă colaborare cu specialiștii din comunitate (profesor, medic, asistenta medicală comunitară, mediator școlar/ sanitar, consilier școlar, preot etc.).

Întocmirea, implementarea și monitorizarea PS vor respecta prevederile standardelor minime obligatorii privind managementul de caz în domeniul protecției drepturilor copilului, iar PS este întocmit în conformitate cu Normele metodologice cuprinse în anexa 1 a Ordinului nr.286/2006; astfel, toți ceilalți profesioniști care participă la PS sunt nominalizați în rubrica "Membrii echipei și instituția din care provin". Prestațiile și serviciile cuprinse în PS se adresează atât copilului, cât și familiei/ reprezentantului legal. PS se aprobă de primar.

Serviciile menționate la cap.II.3 sunt valabile și pentru copilul la risc. Un accent deosebit se pune pe serviciile educaționale.

Educația formală și non-formală

Serviciile care și-au demonstrat eficiența în prevenirea abandonului școlar (inclusiv din motive de exploatare prin muncă) sunt serviciile de sprijin care acordă îngrijire pe timpul zilei, respectiv centrele de zi. În zona rurală, se recomandă organizarea lor pe lângă școală/ în școală, fiind de asemenea cunoscute și variante ale acestora sub denumirea de centre educaționale și centre de tineret, cu precizarea că centrele educaționale se adresează cu precădere copiilor victime ale exploatării prin muncă, iar centrele de tineret copiilor la risc. Un alt aspect demn de menționat este faptul că centrul educațional se axează pe reintegrarea școlară în strânsă corelare cu programul școlar „A doua șansă”, iar centrul de tineret se axează pe menținerea copilului în școală, mai ales prin educația de la egal la egal.

În cadrul centrelor de zi, copilul beneficiază de masă, rechizite și cărți, dar și de educație non-formală prin asistența complementară programului școlar și sprijin pentru îmbunătățirea situației școlare, activități ludice, programe pentru dezvoltarea abilităților și încurajarea talentelor etc.

Pachetul educațional SCREAM produs de ILO-IPEC și avizat de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului este un instrument util pentru realizarea de activități de educație non-formală atât în școală, cât și în cadrul activităților extrașcolare din Cluburile și Palatele Copiilor, precum și în cadrul centrelor de zi. SCREAM conține exerciții atractive pentru copii care țin de educație, artă și mass media, prin care aceștia învață despre prevenirea și combaterea exploatării prin muncă. Exemple de exerciții: colaj, documentare, asociere de imagini, dezbateri pe extrase din presă, interviuri și anchete, redactarea de scrisori, desen, schițarea de portrete, fotografiere, jocul de rol, exerciții de teatru, concursuri de creație artistică, inclusiv povești, poezii, dezbateri publice, redactarea unui comunicat de presă, interviu la radio și tv, redactarea unui scenariu, punerea în scenă a unui spectacol, activități de conștientizare în comunitate.

Educația este vârful de lance al oricărui program durabil care vizează schimbarea comportamentelor și atitudinilor. Este, de asemenea, unul dintre cele mai eficiente moduri de a mobiliza sectoare cheie ale societății și mai ales tinerii, care sunt deosebit de receptivi la noile idei și inițiative. Prin metode didactice creative și inovatoare, SCREAM vizează informarea tinerilor despre lumea în care trăiesc și nedreptățile încă existente, cu accent pe exploatarea copiilor prin muncă, astfel încât ei să poată vorbi la rândul lor în numele copiilor care muncesc (educația de la egal la egal). Mijloacele vizuale au un impact deosebit asupra tinerilor, iar dintre acestea teatrul s-a dovedit a fi un instrument puternic în educația de la egal la egal. Teatrul vorbește un limbaj universal care trece peste toate barierele geografice și culturale, fiind utilizat de-a lungul istoriei ca vehicul al criticii sociale. Prin urmare, SCREAM promovează teatrul ca unul dintre mijloacele cele mai adecvate de a-și explora sentimentele, a le exprima și transmite sub forma unui mesaj emoționant comunității.

Dacă nu există centru de zi în comunitate, dar se identifică multe cazuri la risc, se justifică necesitatea creării unui astfel de centru, motiv pentru care trebuie înștiințat în scris Consiliul Local și DGASPC, cu propunerea de a pregăti un proiect și de a identifica surse de finanțare.

Responsabilul de caz prevenire ține evidența tuturor cazurilor de copii la risc din comunitate și completează fișa centralizatoare a cazurilor la risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și/sau trafic de copii, care se trimite trimestrial la DGASPC. Fișa centralizatoare a cazurilor la risc urmează a fi aprobată prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale.

IV.4 Monitorizarea

Responsabilul de caz prevenire monitorizează furnizarea serviciilor și situația copilului conform PS. Toate informațiile sunt documentate în dosarul copilului (vizite la domiciliu, la școală, informări primite de la specialiști etc.).

Pe perioada monitorizării, responsabilul de caz prevenire va stabili data la care copilul este considerat ca prevenit de a fi implicat într-o formă de exploatare și/sau trafic de copii. Acest moment nu coincide cu încheierea serviciilor sau închiderea cazului, ci riscul s-a diminuat semnificativ (risc scăzut conform Matricei riscurilor), respectiv prevalează factorii de protecție din matricea riscurilor, de ex:

- copilul reia programul școlar cu o frecvență foarte bună și cu îmbunătățirea performanțelor școlare;
- familia este sprijinită să depășească situația de criză în care se află;
- familia înțelege efectele negative ale exploatării și/sau traficului și cooperează cu școala, cu SPAS-ul etc.;
- funcționează un mecanism de întraajutorare în care sunt implicați vecinii/ alți membri ai comunității.

IV.5 Închiderea cazului

În situația în care copilul a fost prevenit și furnizarea serviciilor s-a încheiat, cazul este considerat închis.

V. MANAGEMENTUL INFORMAȚIEI

Monitorizarea copiilor exploatați prin muncă, a copiilor victime ale traficului, a copiilor români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state și a copiilor la risc de exploatare prin muncă, exploatare sexuală și/sau trafic de copii presupune un flux organizat de informație de la nivel local (comunitate) către nivelul județean și național, și invers, de la nivel național către cel județean, respectiv local.

Tabelul nr.9 - Nivelele de management al informației

Nivel	Cine asigură managementul informației la acest nivel (instituție)	Fluxul informației		
		Către instituția responsabilă de managementul informației →●	Acțiuni interne	De la instituția responsabilă de managementul informației ●→
Local	SPAS/ DGASPC sectoare	Primește semnalări de situații de copii la risc	<ul style="list-style-type: none"> • Centralizare trimestrială (<i>Fișa centralizatoare copii la risc</i>) • Formulează propuneri de proiecte pentru înființarea de servicii de prevenire • Identifică situații de copii exploatați prin muncă sau copii victime ale traficului de persoane 	<ul style="list-style-type: none"> • Trimite date statistice cu privire la copii la risc din comunitate și propunerile de proiecte la autoritățile locale (primar, consilieri) • Trimite <i>Fișa centralizatoare copii la risc</i> la DGASPC • Trimite <i>Fișa de semnalare a cazurilor de exploatare prin muncă</i> la DGASPC/ Semnalează posibilul caz de trafic de copii la DGASPC
Județean	DGASPC	• Primește	• Centralizare	• Trimite datele

		<p>semnalări de situații de copii exploatați prin muncă (<i>Fișa de semnalare</i>)/ posibile cazuri de trafic de copii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Primește de la SPAS <i>Fișa centralizatoare copii la risc</i> 	<p>trimestrială (<i>Fișele centralizatoare pt: 1/copii exploatați prin muncă, 2/copii victime ale traficului intern, 3/copii victime ale traficului transfrontalier, 4/copii repatriați victime ale altor forme de violență decât traficul și 5/copii la risc</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formulează propuneri de proiecte pentru înființarea de servicii specializate și activități de informare/formare 	<p>statistice din domeniu și propunerile de proiecte la Consiliul Județean/ Consiliul Local de sector</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trimite toate <i>Fișele centralizatoare</i> la USMC/ MMFPS-DGPC
Național	USMC/ MMFPS-DGPC	<ul style="list-style-type: none"> • Primește toate <i>Fișele centralizatoare</i> de la toate DGASPC –urile • Primește informații de la MAE cu privire la copiii români migranți victime • Primește informații de la membrii CND și alte instituții relevante pentru întocmirea raportului anual • Primește comentariile Comitetului de experți de la ILO Geneva referitoare la implementarea Convențiilor ILO nr.138 și 182, prin intermediul MMFPS 	<ul style="list-style-type: none"> • Centralizare trimestrială și anuală în baza <i>Fișelor centralizatoare</i> și a informațiilor de la MAE • Întocmește raportul anual cu privire la problematica exploatării prin muncă a copiilor din România • Întocmește rapoartele semestriale și raportul anual privind problematica traficului de copii • Formulează propuneri de proiecte, strategii, planuri de acțiune, modificări legislative și politici în domeniu, care sunt avizate de 	<ul style="list-style-type: none"> • Trimite o sinteză a centralizării trimestrială, raportul anual privind la problematica exploatării prin muncă și propunerile la CND • Trimite raportul anual privind la problematica exploatării prin muncă și propunerile la ministrul muncii • Trimite rapoartele semestriale și raportul anual privind problematica traficului de copii la MAI-ANITP

Fluxul informațional îndeplinește următoarele cerințe de calitate:

- datele de raportare să fie cunoscute și respectate de instituția responsabilă pe fiecare nivel în parte;
- să cuprindă informații veridice și verificabile;
- să existe feed-back: fiecare raportare să implice confirmarea primirii datelor de către destinatar.

Asigurarea cerințelor de calitate este posibilă dacă, la fiecare nivel:

- este creat cadrul instituțional responsabil cu managementul informației (este desemnat prin documente interne biroul/ serviciul care răspunde de MM/ MTM);
- există resurse umane care au în fișa postului atribuțiile aferente MM/ MTM și care au beneficiat de formare de specialitate pentru aplicarea MM/ MTM;
- pachetul de instrumente de monitorizare (formulare, fișe) este cunoscut și aplicat.

Este important să fie conștientizate oportunitățile pe care funcționarea MM/ MTM le aduce fiecărui nivel în parte:

a) la nivel local

- ⇒ informațiile reprezintă o bază pentru justificarea de proiecte vizând prevenirea exploatării copilului și traficului de copii/ prevenirea separării copilului de familie în aria teritorială respectivă;
- ⇒ se îmbunătățește parteneriatul local interinstituțional (SPAS va lucra mai eficient cu școala, unitatea medicală/ medicul de familie, secția/ postul de poliție etc.);
- ⇒ cunoscând situația din întreg județul, există posibilitatea analizei comparative între localități, urmată de posibilitatea schimburilor de experiență și bune practici;
- ⇒ se îmbunătățește dialogul cu cetățenii, care pot vedea că sesizarea lor este luată în considerare de SPAS, că se iau măsuri de prevenire (PS) în beneficiul copilului și că, în urma implementării PS, copilul este retras din situația de risc (cel care a sesizat trebuie să primească un feed-back).

b) la nivel județean

- ⇒ informațiile reprezintă o bază pentru îmbunătățirea strategiei județene și justificarea de proiecte;
- ⇒ aplicarea MM/ MTM conduce la utilizarea eficientă a resurselor alocate și ajustarea resurselor (nevoia de specialiști);
- ⇒ cunoscând situația din întreaga țară, există posibilitatea analizei comparative cu alte județe, urmată de posibilitatea schimburilor de experiență și bune practici;
- ⇒ se îmbunătățește comunicarea DGASPC-SPAS.

c) la nivel național

- ⇒ există o sursă sigură de informații pentru rapoartele de țară;
- ⇒ oferă argumente pentru îmbunătățirea strategiei naționale în domeniul protecției drepturilor copilului;
- ⇒ constituie baza de lucru pentru activitatea CND;
- ⇒ argumentează proiecte de interes național, alte programe.

VI. INFORMARE/ CONȘTIENTIZARE/ FORMARE

VI.1 Informarea/ conștientizarea/ formarea profesioniștilor cu privire la aplicarea mecanismele de monitorizare

VI.1.1 La nivelul DGASPC și a sistemului de protecție a drepturilor copilului

La ședințele periodice ale directorilor, șefilor de servicii și șefilor de centre participă cel puțin 2 membri EIL (unul de la DGASPC) care informează și instruește personalul de conducere cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

Conducerea DGASPC emite o circulară către personalul de conducere pentru organizarea unor ședințe cu personalul din subordine, la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă de la DGASPC) care informează și instruește personalul cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

De asemenea, conducerea DGASPC organizează întâlniri cu personalul de conducere al ONG, la care participă și doi membri EIL (unul de la DGASPC) care informează și instruiesc cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

VI.1.2 La nivelul SPAS/ persoanelor cu atribuții în asistență socială

Secretarul general al Consiliului Județean emite o circulară către secretarii primăriilor pentru organizarea unor întâlniri care să reunească secretarii, asistenții sociali ai SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială și, după caz, membrii consiliilor consultative comunitare (SCC) și poliția comunitară la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă de la DGASPC) care informează și instruește personalul menționat anterior cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

Informarea periodică a asistenților sociali ai SPAS/ persoanele cu atribuții în asistență socială se realizează de către profesioniștii DGASPC (ulterior informării și instruirii de către EIL) cu ocazia deplasărilor în teren pentru rezolvarea diferitelor cazuri aflate în evidența DGASPC sau a activităților realizate de birourile de coordonare a consiliilor locale.

VI.1.3 La nivelul ITM

La ședințele periodice ale celor două compartimente de control (Relații de Muncă și Sănătate și Securitate în Muncă) participă cel puțin 2 membri EIL (unul de la ITM) care informează și instruiesc inspectorii de muncă cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

Totodată, inspectorul general al ITM organizează întâlniri cu șefii sindicatelor și patronatelor, la care participă cel puțin 2 membri EIL (unul de la ITM) care informează și instruiesc cu privire la implementarea MM și modul de utilizare a fișelor.

VI.1.4 La nivelul IJP / DGP și polițiile de sector

La nivelul județului, șeful IJP organizează ședințe la care participă angajații următoarelor structuri: Investigații criminale, Ordine publică (poliția de proximitate și posturile de poliție), Analiză, prevenire și cercetare, Cercetare penală și Crima organizată, precum și ofițerul de poliție care este membru desemnat în Comisia pentru Protecția Copilului; la aceste ședințe participă cel puțin 2 membri EIL (unul de la IJP) care informează și instruiesc polițiștii cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

La nivelul municipiului București, șeful DGP, precum și șefii polițiilor de sector organizează ședințe la care participă angajații structurilor menționate anterior, precum și ofițerii de poliție care sunt membri desemnați în Comisiile pentru Protecția Copilului de la nivelul sectoarelor și, după caz, polițiști de la nivelul secțiilor de poliție; la aceste ședințe participă cel puțin 2 membri EIL (unul dintre ei fiind reprezentantul poliției în EIL de la nivelul sectoarelor) care informează și instruiesc polițiștii cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

A acțiunile de informare privind MTM sunt sprijinite de Centrele regionale ale MAI-ANITP.

VI.1.5 La nivelul ISJ/ ISB și ISS și a sistemului educațional

La nivelul județului, inspectorul general al ISJ organizează ședințe la care participă directorii unităților de învățământ (grădinițe, școli, licee, școli profesionale); la aceste ședințe participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISJ) care informează și instruește directorii cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Directorii, la rândul lor, organizează ședințe cu întregul personal didactic din subordine (inclusiv consilierii școlari) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

Totodată, inspectorul general al ISJ organizează ședințe la care participă șefii centrelor de asistență psihopedagogică și ai centrelor de tineret/ centrelor educaționale/ centrelor de zi din școli; la aceste ședințe participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISJ) care informează și instruește șefii de centre cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

La nivelul municipiului București, inspectorul general al ISB organizează o ședință la care participă inspectorii ISS; la aceste ședințe participă cel puțin 2 membri EIL (unul de la ISS) care informează și instruesc inspectorii ISS cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Inspectorii ISS, la rândul lor, organizează ședințe cu personalul din subordine, precum și cu directorii unităților de învățământ (grădinițe, școli, licee, școli profesionale); la aceste ședințe participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la ISS) care informează și instruește cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Directorii, la rândul lor, organizează ședințe cu întregul personal didactic din subordine (inclusiv consilierii școlari) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membri EIL.

Totodată, inspectorii ISS organizează ședințe la care participă șefii centrelor de asistență psihopedagogică și ai centrelor de tineret/ centrelor educaționale/ centrelor de zi din școli; la aceste ședințe participă cel puțin 2 membrii EIL (unul de la ISS) care informează și instruesc șefii de centre cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

VI.1.6 La nivelul DSP și a sistemului de sănătate

La nivelul județului, inspectorul general al DSP organizează o ședință cu personalul, la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la DSP) care informează și instruește personalul cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

Totodată, inspectorul general al DSP organizează ședințe cu medicii de familie și asistentele medicale comunitare, la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la DSP) care informează și instruește cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

De asemenea, inspectorul general al DSP organizează o ședință cu directorii spitalelor de pediatrie și șefii secțiilor de pediatrie, precum și ai altor spitale/ secții de specialități pediatrice, la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la DSP) care informează și instruește cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Directorii/ șefii de secție, la rândul lor, organizează ședințe cu personalul medico-sanitar din subordine (inclusiv asistenții sociali) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

La nivelul municipiului București, inspectorul general al DSP organizează o ședință cu personalul din subordine, precum și ședințe cu medicii de familie, directorii spitalelor de pediatrie și șefii secțiilor de pediatrie, precum și ai altor spitale/ secții de specialități pediatrice, la care participă cel puțin un membru EIL (de regulă cel de la DSP) care informează și instruește cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Directorii/ șefii de secție, la rândul lor, organizează ședințe cu personalul medico-sanitar din subordine (inclusiv asistenții sociali) pentru informarea și instruirea mai sus amintită, la care pot participa opțional membrii EIL.

VI.1.7 La nivelul ONG

DGASPC împreună cu ONG-urile reprezentate în EIL organizează întâlniri cu ONG-urile active în domeniul protecției drepturilor copilului pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor.

VI.1.8 La nivelul celorlalte instituții reprezentate în EIL

DGASPC împreună cu fiecare reprezentant în parte în EIL, altele decât cele menționate anterior, organizează întâlniri cu personalul de conducere a acestor instituții pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Personalul de conducere organizează, la rândul său, sesiuni de informare și instruire cu personalul relevant pentru această problemă.

VI.1.9 La nivelul celorlalte instituții relevante, dar fără reprezentare în EIL

DGASPC organizează întâlniri cu șefii acestor instituții pentru informarea și instruirea cu privire la implementarea MM/ MTM și modul de utilizare a fișelor. Aceștia organizează, la rândul lor, sesiuni de informare și instruire cu personalul relevant pentru această problemă.

Acțiunile de informare/ conștientizare/ formare ar trebui să aibă loc în mod periodic sau de câte ori sunt angajați noi profesioniști în domeniu. Totodată, acțiunile de informare pot lua forma campaniilor de sensibilizare a profesioniștilor, autorităților locale și publicului, un rol important în realizarea lor revenind membrilor EIL și SCC.

Formarea profesioniștilor se realizează în baza unui curriculum avizat de MMFPS-DGPC.

VI.2 Mesaje cheie pentru publicul larg

EIL-urile dețin un rol important în activitățile de informare/ conștientizare a profesioniștilor, autorităților, copiilor și părinților, a publicului larg în general. Mesajele cheie privesc în special dimensiunea fenomenului în lume și în România, cauzele și consecințele exploatarei copiilor prin muncă, importanța semnalării cazurilor de exploatare și la risc, cine îi poate sprijini pe copii și familiile acestora și cum.

Exemple de mesaje cheie:

- Efectuarea treburilor în gospodăria proprie este una dintre formele obișnuite și tradiționale de muncă/ exploatare prin muncă a copiilor (munca domestică), fiind o practică mai răspândită în rândul fetelor.
- Familiile din zonele urbane sau rurale mai dezvoltate își recrutează copii din zonele rurale sărace, prin intermediul familiei, prietenilor și cunoștințelor, pe care îi folosesc ca servitori în casă, la muncile din gospodărie sau muncile agricole. Sunt frecvent întâlnite situațiile de servitute în contul unor datorii. Situația acestor copii ajunge să semene cu sclavia de cele mai multe ori. Sunt expuși violenței, abuzurilor și exploatarei sexuale, chiar traficului.
- Numărul copiilor care lucrează în zonele rurale este mai mare decât cel din zonele urbane.
- Exploatarea sexuală în scop comercial este una dintre cele mai brutale forme de violență asupra copiilor. Acești copii suferă abuzuri fizice, psihosociale și afective extrem de grave și sunt expuși unor riscuri, cum ar fi: sarcinile timpurii, mortalitatea maternă și infecțiile cu transmitere sexuală, inclusiv HIV/ SIDA.
- Lipsa accesului la educație favorizează exploatarea copiilor prin muncă și traficul de copii. Acest lucru îi afectează în mod deosebit pe copiii din familiile sărace, defavorizate și excluse social.

- Sărăcia este motivul cel mai evident care explică existența exploatării prin muncă a copiilor, aceștia contribuind de regulă la supraviețuirea familiilor lor. Cu toate acestea există familii sărace care nu practică exploatarea copiilor prin muncă sau decid trimiterea la școală a unora dintre copii.
- În anumite zone există tradiția prin care copiii calcă pe urmele părinților lor, deseori în practicarea unor munci periculoase.
- Exploatarea copiilor prin muncă și traficul de copii apar frecvent în familiile vulnerabile (venituri scăzute, criză financiară sau de altă natură).
- Angajatorii preferă să angajeze copii pentru că sunt o mână de lucru mai ieftină sau adecvată naturii muncii în cauză (de ex. cusutul mingiilor de fotbal, țesutul covoarelor), precum și una „docilă” care nu va încerca să se organizeze pentru a obține protecție și sprijin. Argumentul „degetelor dibace” poate fi combătut; în statele în care copiii erau folosiți la anumite munci, ei, în fapt, munceau alături de adulți și treptat au fost înlocuiți de adulți prin programe specifice.
- Copiii sunt mai vulnerabili decât adulții la abuzuri fizice, sexuale și afective și sunt mai afectați psihologic de faptul că trăiesc și lucrează într-un mediu în care sunt umiliți. Acest lucru este valabil îndeosebi pentru copiii mici și fete.
- Este mult mai probabil ca fetele:
 - să înceapă să lucreze la o vârstă mai mică decât băieții;
 - să fie plătite mai prost decât băieții pentru aceeași muncă;
 - să lucreze în sectoare unde se plătește prost și cu program prelungit;
 - să fie mai vulnerabile în fața abuzului și exploatării;
 - să lucreze în sectoare cu riscuri foarte mari pentru sănătate, siguranță și bunăstare;
 - să fie private de educație.

ABREVIERI

ANPCA	Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție
ANPDC	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului
DSP	Direcțiile de Sănătate Publică
CND	Comitetul Național Director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă
CPC	Comisia pentru Protecția Copilului
DGASPC	Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului
DGP	Direcția Generală de Poliție București
EIL	Echipe Intersectoriale Locale
HG	Hotărâre de Guvern
IJP	Inspectoratele Județene de Poliție
ILO	Organizația Internațională a Muncii
IPEC	Programul Internațional pentru Eliminarea Muncii Copilului
ISJ	Inspectoratele Școlare Județene
ISMB	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
ISS	Inspectoratele Școlare de Sector
ITM	Inspectoratele Teritoriale de Muncă
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
MAI-ANA	Ministerul Administrației și Internelor – Agenția Națională Anti- Drog
MAI-ANITP	Ministerul Administrației și Internelor – Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane
MM	Mecanism de monitorizare a copiilor exploatați și la risc de a fi exploatați prin muncă
MMFPS	Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale
MMFPS-DGPC	Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale – Direcția Generală Protecția Copilului
ONU	Organizația Națiunilor Unite
ONG	Organizații neguvernamentale
PIP	Plan individualizat de protecție
PNA	Planul Național de Acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor
SCC	Structuri Comunitare Consultative
SPAS	Serviciile Publice de Asistență Socială
USMC	Unitatea Specializată în Munca Copilului din cadrul MMFPS- DGPC

Legislația internă și internațională

Legislația internațională

- Declarația Universală a Drepturilor Omului;
- Convenția ONU privind drepturile copilului;
- Protocolul opțional al Convenției ONU privind vânzarea copiilor și implicarea copiilor în prostituție și pornografie (2000);
- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate;
- Protocolul împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare (ultimele trei ratificate prin Legea nr.565/2002);

- Convenția ILO nr.29/1930 privind munca forțată sau obligatorie;
- Convenția ILO nr.105/1957 privind abolirea muncii forțate;
- Convenția ILO nr.138/1973 privind vârsta minimă de încadrare în muncă;
- Convenția ILO nr.182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor;
- Convenția ILO nr.184/2001 privind sănătatea și securitatea în muncă în agricultură;

- Directiva Consiliului UE nr.94/33 privind protecția tinerilor la locul de muncă (transpus în HG nr.600/2007);
- Decizia cadru a Consiliului UE nr.629/2002 privind combaterea traficului de ființe umane;
- Decizia cadru a Consiliului UE nr.68/2004/JAI privind combaterea exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile;
- Convenția Consiliului UE nr.197/2006 privind acțiunea împotriva traficului de ființe umane.

Legislația internă

- Constituția României;
- Codul Muncii;
- Codul Penal;
- Codul Familiei;
- Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului;
- Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane;
- Legea nr.682/2002 privind protecția martorilor;
- Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate;
- Legea nr.196/2003 pentru prevenirea și combaterea pornografiei, republicată;
- Legea nr.302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală;
- Legea nr.381/2004 privind unele măsuri în domeniul prevenirii și combaterii traficului și consumului de droguri;
- Legea nr.211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor;
- Legea nr.294/2006 pentru ratificarea Acordului dintre România și Spania privind cooperarea în domeniul protecției minorilor neînsoțiți în Spania, repatrierea lor și lupta împotriva exploatării minorilor;
- Memorandumul de Înțelegere încheiat între Guvernul României și Organizația Internațională a Muncii privind eliminarea muncii copilului (2008-2013);
- HG nr.617/2004 privind înființarea și organizarea Comitetului național director pentru prevenirea și combaterea exploatării copiilor prin muncă modificată și completată prin HG nr.76/2008;

- HG nr.726/2004 privind Planul de Acțiuni Prioritare în domeniul protecției copilului împotriva abuzului, neglijării și exploatării 2004-2006;
- HG nr.1295/2004 privind Planul Național pentru prevenirea și combaterea traficului de copii;
- HG nr.1769/2004 privind Planul Național de Acțiune pentru eliminarea exploatării prin muncă a copiilor;
- HG nr.1443/2004 privind metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora;
- HG nr.1504/2004 privind Planul național pentru prevenirea și combaterea abuzului și exploatării sexuale 2004-2007;
- HG nr.73/2005 privind Strategia Națională împotriva consumului de droguri 2005-2012;
- HG nr.1237/2007 pentru ratificarea Acordului dintre Guvernul României și Republicii Franceze privind cooperarea în vederea protecției minorilor români neînsoțiți pe teritoriul Republicii franceze și a întoarcerii acestora în țara de origine, precum și în vederea luptei împotriva rețelelor de exploatare a minorilor;
- HG nr.859/2008 pentru aprobarea Acordului dintre Guvernul României și Guvernul Republicii Italiene privind cooperarea în domeniul protecției minorilor români neînsoțiți sau în dificultate aflați pe teritoriul Republicii Italiene;
- HG nr.860/2008 privind aprobarea Strategiei naționale în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008-2013;
- HG nr.867/2009 privind interzicerea muncilor periculoase pentru copii;
- Ordinul comun al Secretarului de Stat ANPDC și MIRA nr.123/429/2004 privind aprobarea și funcționarea Subgrupului pentru coordonarea și evaluarea activităților de prevenire și combatere a traficului de copii.

Alte documente, legi și hotărâri de guvern relevante:

- Legea nr.268/2003 pentru modificarea și completarea Legii educației nr.84/1995 ;
- OUG nr.96/2002 privind acordarea de produse lactate și de panificație pentru elevii din clasele I-VIII din învățământul de stat și privat, precum și pentru copiii preșcolari din grădinițele de stat și private cu program normal de 4 ore;
- HG nr.430/2001 privind aprobarea Strategiei Guvernului României de îmbunătățire a situației romilor;
- HG nr.829/2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale;
- HG nr.1258/2004 pentru aprobarea Planului Național pentru combaterea discriminării;
- Decizia Consiliului Național al Audiovizualului privind protecția copiilor;